

OPINNÄYTETYÖ

Nuotit sotessa. Orkesterin toimintamahdollisuudet hyvinvointialueella.

Case: Vantaan Viihdeorkesteri

Liisa-Maria Koskela

Kulttuurituotanto

(240 op)

5/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotanto 240 op

Tekijät: Liisa-Maria Koskela
Opinnäytetyön nimi: Nuotit sotessa. Orkesterin toimintamahdollisuudet hyvinvointialueella. Case: Vantaan Viihdeorkesteri
Sivumäärä: 38 ja 7 liitesivua
Työn ohjaaja: Jari Hoffrén
Työn tilaaja: Vantaan Viihdeorkesteri, Janne Rönnbäck

Opinnäytetyö tutkii työn tilaajan Vantaan Viihdeorkesterin toimintamahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastuslaitoksen uudistuksen myötä syntyneellä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella. Vantaan Viihdeorkesteri eli Vantaan orkesteri ry on yli 200 muusikkoa vuodessa työllistävä Suomen monipuolisin viihdeorkesteri.

Hyvinvointialueet vastaavat vuoden 2023 alusta lähtien sosiaali- ja terveystalvetaista sekä pelastustoimen järjestämisestä. Vantaan Viihdeorkesterin strategian tavoitteena on tavoittaa kaikenikäiset vantaalaiset. Työssä toimintamahdollisuuksia tutkitaan ryhmähaastattelun ja vertaisarvioinnin keinoin. Lopputuotoksena syntyi kehittämissuotuksia tilaajan toimintaan. Kehittämissuotukset tähtäävät tilaajan toimintamahdollisuuksien lisäämiseen hyvinvointialueelle ja siihen, että orkesteri pystyy tulevaisuudessa tavoittamaan uusia haluttuja kohderyhmiä. Kehittämissuotuksista hyötyvät myös muut yhdistypohjaiset kulttuuritoimijat, jotka haluavat laajentaa toimintaansa omalle hyvinvointialueelle.

Asiasanat: sote-uudistus, kulttuurihyvinvointi, orkesterit

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural Management 240 ECTS

Author: Liisa-Maria Koskela

Title: Vantaa Orchestra's operational possibilities in the wellbeing services county of Vantaa and Kerava

Number of Pages: 38 and 7 attachment pages

Supervisor: Jari Hoffrén

Commissioned by: Vantaa Orchestra, Janne Rönnbäck

In this thesis the operating possibilities of the Vantaa orchestra in the wellbeing services county of Vantaa and Kerava are examined. Finding activity opportunities in the wellbeing service county expands the orchestra's awareness and reaches new target groups. The Orchestra wants to reach people of all ages in Vantaa.

The purpose of the thesis is to produce new information about the investigated case and to present development proposals. This thesis familiarizes itself with the information base belonging to the subject, collects data supporting the information, analyses the data and prepares development proposals.

In the database of the work, I familiarize myself with wellbeing services counties in general and more specifically with the wellbeing services county of Vantaa and Kerava. I examine the relationship of cultural well-being to the topic of the thesis. The material for the thesis has been collected from group interviews and peer evaluation. The result of the thesis resulted in development proposals, which other association-based cultural organizations can also utilize in their activities. The development proposals encourage influencing and networking.

Keywords: wellbeing services counties, cultural well-being, orchestras

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	VANTAAN VIIHDEORKESTERI.....	7
	2.1 Vantaan Viihdeorkesterin historia	7
	2.2 Orkesterin toiminta	7
	2.3 Yhdyspinta sote-palveluihin	8
3	HYVINVOINTIALUEET	9
	3.1 Sote-uudistus.....	9
	3.2 Vantaan ja Keravan hyvinvointialue	12
	3.3 Hyvinvointialuestrategia	13
	3.4 Haasteet.....	15
	3.5 Avustukset.....	17
	3.6 Hankinnat.....	18
	3.7 Vaikutus orkesteriin	19
4	KULTTUURIHYVINVOINTI.....	20
	4.1 WHO raportti 2019	20
	4.2 Yhdyspinnat	20
	4.3 Mittarit	21
	4.4 Saavutettavat orkesterit -hanke	22
	4.5 Association of British Orchestras	22
	4.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	23
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	24
	5.1 Ryhmähaastattelun lähtökohdat	24
	5.2 Ryhmähaastattelun analyysi.....	25
	5.3 Ryhmähaastattelun pohdinta	28
	5.4 Vertaisarvioinnin lähtökohdat.....	28
	5.5 Vertaisarvioinnin analyysi	29
	5.6 Vertaisarvioinnin pohdinta.....	31
6	KEHITTÄMISEHDOTUKSET	32
	6.1 Toiminta-avustuksen hakeminen	32
	6.2 Verkostoituminen hyvinvointialueelle.....	34
7	YHTEENVETO.....	37
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö tutkii työn tilaajan Vantaan Viihdeorkesterin (myöhemmin VVO) toimintamahdollisuuksia sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastuslaitoksen uudistuksen myötä syntyneellä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella (myöhemmin Vakehyva). Vakehyva on aloittanut toimintansa vuonna 2021, jolloin eduskunta hyväksyi hyvinvointialueita ohjaavat lait. Vuoden 2022 alussa pidettiin ensimmäiset hyvinvointialuevaalit ja saman vuoden maaliskuussa hyvinvointialueita ohjaavat valtuustot aloittivat toimintansa. Vuoden 2023 alussa hyvinvointialueet ottivat vastuulleen sosiaali- ja terveyshuollon sekä pelastustoimen järjestämisen (Sote-uudistus 2022 a.)

Vantaan Viihdeorkesteri (myöhemmin VVO) on itsenäinen yhdistys. Orkesteri kattaa toimintansa vuosittaisella valtionosuudella, Vantaan kaupungin orkesterituella (Vantaa 2023a), lipunmyynnin sekä tilausesiintymisten kautta saaduilla tuotoilla. VVO esiintyy erilaisilla kokoonpanoilla sinfoniaorkesterista jousikvartettiin ja jazztrioon. Yhdistys työllistää kolme vakinaista toimistotyöntekijää sekä vuosittain yli 200 freelancer muusikkoa sekä tuotantohenkilökuntaa. VVO:lla on nimetty taiteellinen johtaja, ylikapellimestari, kaksi konserttimestaria sekä soitinryhmien äänenjohtajat. (Vantaan Viihdeorkesteri 2023.)

Vantaalla ei ole omaa kaupunginorkesteria, joten VVO toimii palveluntuottajana kaupungin erilaisissa tilaisuuksissa. Orkesteri tekee yhteistyötä esimerkiksi vanhus- ja vammaispalveluiden kanssa esiintymällä palvelutaloissa ja toimintakeskuksissa. Opinnäytetyössä tutkitaan palveluiden tuottamisen periaatteita sote-palveluiden piirissä nyt, kun vastuu sosiaali- ja terveyspalveluista on siirtynyt hyvinvointialueelle.

Hyvinvointialueella ja kaupungilla on yhteinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (Kuntaliitto 2022). Kulttuuri ja taide tukee hyvinvointia ja vaikuttaa tutkitusti terveyteen positiivisesti (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020). Miten kulttuurihyvinvointi nähdään hyvinvointialueen näkökulmasta? Orkesterin strategisena tavoitteena on palvella ja tavoittaa kaikenikäiset vantaalaiset. Tämä tarkoittaa myös niitä asukkaita, jotka eivät syystä tai toisesta pääse tulemaan konsertteihin. Toimintamahdollisuuksien löytäminen hyvinvointialueelta laajentaa orkesterin tunnettavuutta sekä tavoittaa näitä kohderyhmiä, jotka ovat estyneet pääsemästä kuuntelemaan orkesteria sen tavanomaiseen toimintaympäristöön konserttisaliin

(Vantaan Viihdeorkesteri 2021). Näitä kohderyhmiä voivat olla ikäihmiset, vammaiset tai päihde- ja mielenterveyspotilaat.

Opinnäytetyön lähestymistapana on tapaustutkimus. Tapaustutkimus soveltuu hyvin työn aiheeseen, sillä tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa tutkittavasta tapauksesta ja esittää kehitysehdotuksia. Tutkimusprosessiin kuuluu alustavan kehittämistehtävän rakentaminen, ilmiöön perehtyminen ja kehittämistehtävän täsmennys, aineiston keruu ja analysointi sekä ehdotuksien laatiminen. Kehittämismenetelmänä käytettiin haastatteluita ja vertaisarviointia, mikä sopii hyvin tapaustutkimukseen, sillä halutaan syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta tapauksesta (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014).

Tietoperustassa perehdytään hyvinvointialueisiin käymällä lävitse niiden hallinnon rakennetta sekä ohjaavaa lainsäädäntöä. Tarkastelen myös Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hallinnon rakennetta, toimintaa ohjaavaa hyvinvointialuestrategiaa, hankintojen ohjeistusta sekä yleishyödylliseen toimintaan myönnettäviä avustuksia. Kulttuurihyvinvointi luvussa käsittelen kulttuurihyvinvointi termin yhteyttä opinnäytetyön aiheeseen. Avaan sitä, kuinka kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuutta mitataan. Esittelen orkestereiden sosiaali- ja terveysalan sekä kulttuurin yhdyspinnoilla tapahtuvaa toimintaa Suomessa ja Iso-Britanniassa.

Opinnäytetyön aineisto koostuu ryhmähaastattelusta sekä vertaisarvioinnista. Ryhmähaastatteluun osallistui Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen aluehallituksen edustaja, viranhaltija, Suomen sinfoniaorkesterit ry:n toiminnanjohtaja sekä VVO:n toiminnanjohtaja. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna. Haastattelusta saamieni tuloksien perusteella vertaisarvioinnin kohteeksi valikoitui Kulttuuriyhdistys Kielo ry. Toteutin vertaisarvioinnin puolistrukturoituna asiantuntijahaastatteluna haastattelemalla yhdistyksen perustajaa. Opinnäytetyön lopputuloksena syntyi kehittämissuhteita tilaajan toimintaan, joita myös muut yhdistyspohjaiset kulttuuritoimijat pystyvät hyödyntämään halutessaan laajentaa toimintaansa hyvinvointialueelle. Kehittämissuhteet jakaantuvat kahdenlaisiin tuloksiin. Pitkän aikavälin vaikuttamistyön ehdotus koskettaa verkostoitumista ja toiminnan suunnittelua. Lyhyen aikavälin kehittämissuhteus koskee hyvinvointialueen vuosittain jakamia avustuksia yleishyödylliseen toimintaan.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Opinnäytetyö kannustaa vaikuttamaan hyvinvointialueelle, sillä hyvinvointialueita veloitetaan tekemään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa. Vaikuttamistyö edistää niin kulttuurihyvinvointitoiminnan hyödyntämistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä, kuin myös kulttuuritoimijoiden toimintaympäristön laajentamista sosiaali- ja terveysalalle.

2 VANTAAN VIIHDEORKESTERI

2.1 Vantaan Viihdeorkesterin historia

Työn tilaajana toimii työnantajani Vantaan Viihdeorkesteri. Vantaan Viihdeorkesteri eli Vantaan orkesteri ry on muusikoiden perustama yhdistys. Sen historia kantaa vuoteen 1948 saakka, jolloin Tikkurilassa toimineen Helsingin Autokoritehtaan (HELKO) henkilökunta perusti yrityksen työntekijöistä koostuvan orkesterin. Parin vuoden jälkeen 1950 orkesteri järjestäytyy Tikkurilan Orkesteriyhdistykseksi. (Vantaan Viihdeorkesteri 2023.)

Vantaan Viihdeorkesterin matkan ammattimaiseksi orkesteriksi mahdollisti vuonna 1987 yhteistyösopimus Vantaan kaupungin kanssa kaupungilta saatavan tuen jatkuvuudesta. Orkesteri hyväksyttiin VOS-tuen eli valtionosuuden piiriin vuonna 1993. Vantaan Viihdeorkesterin merkittävä merkkihahmo on sen entinen ylikapellimestari Markku Johansson, joka vei orkesteria aikoinaan viihteellisempään suuntaan. Nykyään ylikapellimestarina toimii Nick Davies ja taiteellisena johtajana Lauri Porra. (Vantaan Viihdeorkesteri 2023.)

2.2 Orkesterin toiminta

Orkesteri tuottaa omia konsertteja, esiintyy tilauksesta sekä toimii yhteistyökumppanina erilaisissa musiikkiproduktioissa. Orkesterin kotisali on Kulttuuritalo Martinus. Merkittävä osa konserteista järjestetään myös Musiikkitalossa Helsingissä. Orkesteri saa vuosittaista orkesteritukea Vantaan kaupungilta sekä opetus- ja kulttuuriministeriöltä. (Vantaan Viihdeorkesteri 2023.)

Vantaan Viihdeorkesteri on Suomen sinfoniaorkesterit ry:n (myöhemmin Suosio) jäsen. Suosio tilastoi sen jäsenten toimintaa keräämällä esimerkiksi konsertti- ja kuulijamääriä (Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023a). Vuonna 2021 Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Vantaan Viihdeorkesterille rahoitusta 9 henkilötyövuoden perusteella (Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023b). Henkilötyövuosi tarkoittaa kokoaikaisen henkilön työpanosta, kun organisaation kaikki palkatut tunnit jaetaan sen kokoaikaisten palkansaajien keskimääräisillä palkatuilla tunneilla vuodessa (Tilastokeskus 2023). Käytännössä orkesterilla työskenteli kaksi kokoaikaista työntekijää. Toiminnanjohtaja, orkesterikoordinaattori sekä minä toimin osa-aikaisena tuotantoassistenttina. Tulin töihin Vantaan Viihdeorkesteriin helmikuussa vuonna 2020. Työtehtäviini kuului orkesterin viestinnän ja markkinoinnin toteuttaminen sekä avustaminen tuotannoissa. Nykyään vastaan näiden lisäksi myös orkesterin yleisötyöstä eli eri

kohderyhmille suunnatuista konserteista ja toiminnasta sekä osallistun tuotantoihin kokonaisvaltaisesti.

Vantaan Viihdeorkesteri toimii keikkaorganisaationa eli muusikot sekä tässä kohtaa muu esimerkiksi tekninen tuotanto palkataan keikkatyöntekijöinä. (Vantaan Viihdeorkesteri 2023.) Vuonna 2021 Vantaan kaupunki myönsi orkesterille 212 000 € avustusta ja valtio 165 711 €. Sen lisäksi orkesteri sai muita avustuksia 50 000 €. Konserttituloja eli esimerkiksi tulot lipunmyynnistä olivat 105 464 €. Tilausesiintymisten kautta saadut tulot olivat 229 313 €. (Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023b). Luvuissa tulee huomioida, että vuonna 2021 elettiin vielä koronapandemian aikaa ja konserttitoimintaa rajoitettiin Suomessa.

2.3 Yhdyspinta sote-palveluihin

Koronapandemian iskiessä Suomeen vuonna 2020, orkesterin toimintaympäristö muuttui hetkellisesti konserttisaleista verkkoon. Järjestimme mm. erilaisia konsertteja verkossa näytettäväksi sekä kuvasimme Toivesäveliä-nimistä musiikkisarjaa, jota esitettiin televisiossa. Tarkoituksena oli työllistää muusikoita mahdollisuuksien mukaan sekä ylläpitää yhteyttä orkesterin yleisöön.

Ensimmäinen kosketukseni sosiaali- ja terveysalan kanssa tehtävään yhteistyöhön oli vuonna 2020, kun järjestimme verkkokonsertin Vantaan kulttuuripalveluiden sekä vanhus- ja vammaispalveluiden kanssa. Livelähetys suunnattiin erityisesti Vantaan vanhus- ja vammaispalvelujen asumisyksiköiden asukkaille, heidän omaisilleen sekä hoitohenkilökunnalle. Katsojia osallistettiin ohjelman aikana niin, että he saivat lähettää muusikoille viestejä ja terveisiä läheisilleen WhatsUp-sovelluksen avulla. Viestit välitettiin ohjelman juontajalle. Kyseinen konsertti on edelleen katsottavissa YouTube-palvelusta. (YouTube 2020). Yhteistyö jatkui Toivesäveliä-ohjelman parissa, jota toteutettiin kaksi tuotantokautta. Toivesäveliä ohjelmassa katsojat saivat toivoa lempikappaleitaan, kertoa oman tarinansa kappaleen takaa ja lähettää terveisiä läheisilleen ohjelman välityksellä. Ohjelman keskellä esitettiin Vantaan vanhus- ja vammaispalveluiden toimintaa esitteleviä lyhyitä videoita eli inserttejä. Tarkoituksena on jatkaa Toivesäveliä-ohjelman tekoa uudella konseptilla, mikä palvelisi myös hyvinvointialueen tavoitteita.

3 HYVINVOINTIALUEET

Valitsin tutkimuksen näkökulmaksi fakthanäkökulman, koska tavoitteena on tutkia opinnäytetyön tilaajan toimintamahdollisuuksia Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella. Hyvinvointialue on varsin monialainen ja muuttuva kokonaisuus. Fakthanäkökulmasta lähestyessäni tutkittavaa aihetta, olen kiinnostunut ainoastaan tosiasioista (Jokinen 2023). Tässä tapauksessa käsittelem tietoperustassa esimerkiksi lainsäädäntöä ja hyvinvointialuestrategiaa, koska nämä ovat pysyviä elementtejä, jotka ohjaavat hyvinvointialueiden toimintaa.

Seuraavaksi käyn lävitse, mitä tarkoittaa yleisesti sote-uudistus ja sen myötä syntyneet hyvinvointialueet. Tässä luvussa tarkastellaan myös tarkemmin Vantaan ja Keravan hyvinvointialuetta, sillä työn tilaaja Vantaan Viihdeorkesteri toimii kyseisellä alueella. Syvennän tietämystä kyseisestä hyvinvointialueesta tarkastelemalla sen hyvinvointialuestrategiaa sekä tuon esiin strategian haasteita. Avaan myös perusteita sille, miksi hyvinvointialue jakaa vuosittaisia avustuksia. Koska työn tilaaja on aikaisemmin toiminut palvelun tuottajana kaupungin tapahtumissa esiintyessään, Hankinnat-luvussa avaan millä perusteilla ja mitkä ovat reunaehdot hyvinvointialueelle hankintojen tekemiseen. Edellä mainitut asiat antavat työn tilaajalle perustetta toimia hyvinvointialueella. Lakipykälää ja strategian linjauksia voi hyödyntää esimerkiksi avustushakemuksessa perustelemaan, miksi orkesterin toiminta palvelisi hyvinvointialueen asiakkaita.

3.1 Sote-uudistus

Sote-uudistus on merkittävä hallinnollinen uudistus Suomen historiassa, kun vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Valtioneuvoston ylläpitämästä soteuudistus.fi -sivustolta löytyy kattavasti tietoa uudistuksesta. Sivusto perustelee sote-uudistusta näin:

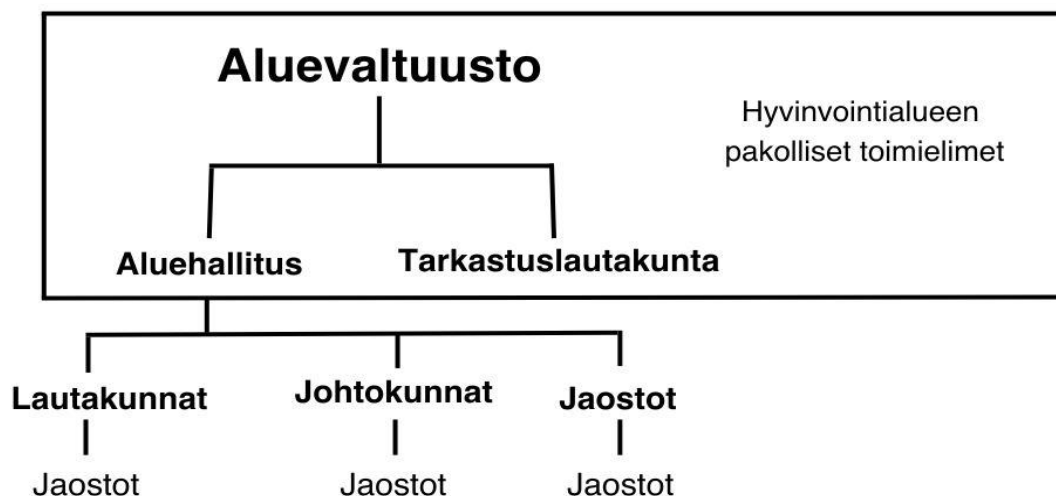
“Tarvitaan vahvemmat järjestäjät vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollosta ja pelastustoimesta siten, että asukkaiden oikeus saada palveluja toteutuu yhdenvertaisesti.”. (Sote-uudistus 2022b).

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuonna 2021, jolloin eduskunta hyväksyi hyvinvointialueita ohjaavat lait. Vuonna 2022 maaliskuussa hyvinvointialueita ohjaavat valtuustot aloittivat toimintansa. Vuoden 2023 alussa hyvinvointialueet ottivat vastuulleen

sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen. Uudistuksen myötä hyvinvointialueita syntyi 21 sekä lisäksi Helsinki vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä omalla alueellaan. Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu suurelta osin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta uudistuksen voimaantullessa, vaan kuntien verotuloja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan 12,64 prosenttiyksiköllä ja valtion verotusta kiristetään vastaavasti. (Sote-uudistus 2022b.)

Hyvinvointialueilla on alueellaan itsehallinto ja ne saavat itse päättää toiminnastaan. Hyvinvointialueiden hallintorakenne muodostuu aluehallituksesta, aluevaltuustosta, tarkastuslautakunnasta sekä mahdollisista aluevaltuuston nimeämistä lautakunnista, johtokunnista ja jaostoista. (KUVIO 1) Ylin päätösvalta kuuluu aluevaltuustolle. Valtuuston valtuutetut äänestetään hyvinvointialueella järjestettävällä vaalilla. (Sote-uudistus 2021.)

KUVIO 1. kaaviokuva hyvinvointialueen hallinnosta (mukaihen Sote-uudistus 2021 Hyvinvointialueiden viitearkkitehtuuri).

Vaikka hyvinvointialueet saavatkin itse päättää toiminnastaan, niiden toimintaa ohjaa kuitenkin lainsäädäntö. Tarkastelin näitä hyvinvointialueita ohjaavia lakeja kulttuuritoimijan näkökulmasta, ja löysin näistä kolmesta lainsäädännöstä yhtymäpintoja kulttuurikenttää koskien: Laki hyvinvointialueesta 611/2021, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 sekä Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.

Laki hyvinvointialueesta 611/2021 linjaa, että hyvinvointialueen jäseneksi katsotaan hyvinvointialueen asukas, kunta, yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on hyvinvointialueen alueella olevassa kunnassa. Hyvinvointialueet voivat tehdä yhteistyötä keskenään tai jopa siirtää tehtäviä toisen hyvinvointialueen vastuulle sopimukseen perustuen. Laki hyvinvointialueesta pykälä 6§ linjaa, että alueet voivat ottaa hoitaakseen niiden lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä. Alueet voivat myös harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, kunhan se tukee alueiden lakisääteisten tehtävien toteuttamista. (6§ Laki hyvinvointialueesta 611/2021.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetyn lain (myöhemmin Järjestämislaki) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi se edistää sosiaali- ja terveystalouden yhdenvertaisuutta ja toimivuutta koko maassa. (1§ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä kaventaa terveyseroja (Aluehallintovirasto 2023). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoiminta hillitsee kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä työntekijöiden poissaoloista työelämästä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a). Kunnilla ja hyvinvointialueilla on yhteinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (6§ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021).

Järjestämislaki velvoittaa kuntia ja hyvinvointialueita neuvottelemaan vähintään kerran vuodessa keskenään sekä muiden toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta (Kuntaliitto 2022). Järjestämislain pykälässä 6§ avataan, kuinka kuntien tulee määritellä strategiassaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet. Tavoitteiden onnistumista tulee seurata sekä raportoida niistä vuosittain. (6§ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021.)

Kuntia velvoitetaan laatimaan julkinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma (6§ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021). Tuohon suunnitelmaan on hyvä kirjata myös yhdyspintoja, kuten järjestöjä koskevan toiminnan tavoitteita ja toimenpiteitä (Sote-uudistus 2022c). Sillä sen lisäksi, että kuntien täytyy tehdä yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa, tulee niiden myös edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä (6§ Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021).

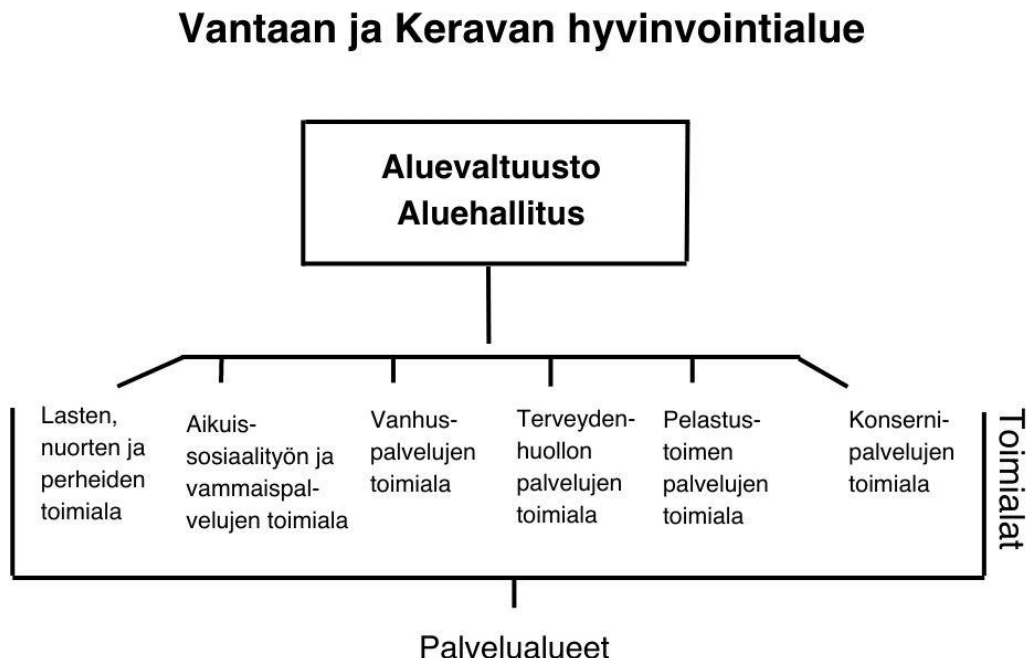
Kuntien kulttuuritoimintalain tavoitteena on väestön hyvinvoinnin ja terveyden vahvistaminen sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen kulttuurin ja taiteen keinoin. Kunnan tulee nähdä kulttuuri ja taide osana sen asukkaiden hyvinvointia. Asukkailla tulee olla mahdollisuus

osallistua ja vaikuttaa kunnan kulttuuritoimintaan ja sitä koskevan päätöksenteon valmisteluun. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta pykälä 7§ vahvistaa, että kunnassa tulee tehdä yhteistyötä eri yhdyspintojen kanssa lain tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kulttuuri- ja taidealojen toimijoiden kanssa. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.)

3.2 Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Vantaan ja Keravan hyvinvointialuetta johtaa julkisissa vaaleissa äänestetty aluevaltuusto. Aluevaltuusto nimeää aluehallituksen sekä hyvinvointialueen johtajan (Laki hyvinvointialueesta 611/2021). Vuonna 2022 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen aluevaltuusto valitsi alueen johtajaksi Timo Aronkydön (Vantaa 2022a). Lisäksi laki velvoittaa nimeämään Tarkastuslautakunnan sekä Kansalliskielilautakunnan. Aluevaltuusto voi nimetä muita haluamiaan lautakuntia, johtoryhmiä ja niiden jaostoja. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021.)

KUVIO 2. Kaavio Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hallintorakenteesta (mukaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023a).

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella toimivat nämä lautakunnat:

- Aluevaltuuston vaalilautakunta
- Tarkastuslautakunta
- Kansalliskielilautakunta
- Lähidemokratialautakunta
- Aluevaalilautakunta
- Yksilöasioiden jaosto
- Pelastuslautakunta
- Edunvalvontajaosto
- Lasten- ja nuorten ja perheiden palvelut -jaosto
- Terveystieteiden palvelut -jaosto
- Vanhusten palvelut -jaosto

(Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023b.)

Lautakuntien ja jaostojen tehtävänä on osallistua suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, jotka niille nimettyihin teemoihin kuuluu. Lautakuntien ja jaostojen jäsenet valitaan kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021.)

3.3 Hyvinvointialuestrategia

Laki hyvinvointialueesta linjaa, että alueella tulee olla hyvinvointialuestrategia. Strategia on aluevaltuuston työkalu määrittää pitkän aikavälin tavoitteet ja toimenpiteet. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021.) Strategia ohjaa päätöksentekoa, valmistelua ja palvelutuotantoa. Strategia luo arvopohjan toiminnalle, ja vastaa kysymykseen: ”Millainen hyvinvointialue haluamme olla?”. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023c.) Strategiassa tulee ottaa huomioon esimerkiksi asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, palvelujen järjestämisen strategiset linjaukset, omistaja- ja henkilöstöpolitiikka sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Kaksikielisillä alueilla tulee lisäksi ottaa huomioon kielellisten oikeuksien toteutuminen. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021.)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hyvinvointistrategia on valmisteltu vuoden 2022 maaliskuusta lähtien, kun aluevaltuusto aloitti toimintansa. Strategiaa on valmisteltu yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Näkemyksiä strategiaan on kerätty henkilöstöltä, asukkailta ja aluevaltuutetuilta muun muassa kyselyjen ja haastattelujen avulla. Asukkaille ja järjestöille lähetettyyn kyselyyn vastasi yli 1000 henkilöä. Kyselyssä kartoitettiin asukkaiden

ja järjestöjen toiveita ja odotuksia hyvinvointialueelle. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.) Strategia ei avaa miten ja kenelle tuo kysely on lähetetty. Vuonna 2021 Keravan väkiluku oli 37 232 ja Vantaan 239 206 (Tilastokeskus 2021). Kyselyn otanta on siis noin 0,36%. Henkilöstölle lähetettyyn kyselyyn vastasi 655 (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022).

Kyselyjen ja haastattelujen jälkeen aluevaltuustoryhmät kommentoivat kyselyjen perusteella syntyneitä luonnoksia kesällä 2022. Syksyn 2022 aikana jaostot, lautakunnat ja vaikuttamistoimielimet antoivat lausuntonsa strategiaan. Syksyn 2022 aikana strategian viimeistely jatkui yhdessä luottamushenkilöiden kanssa. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Hyvinvointialuestrategia linjaa alueensa arvoiksi oikeudenmukaisuus, vastuullisuus ja oikeus.

Strategian visio:

“Vuonna 2030 asukkaiden hyvinvointi ja tyytyväisyys palveluihin ovat Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella valtakunnallisesti korkeimmat, palvelut on uudistettu rohkeasti tietoa hyödyntäen ja kumppaneita kuullen ja VAKE on työpaikkana halutuin hyvinvointialue.”

Palvelulupaus:

“Vantaan ja Keravan asukkaat pääsevät palveluihin nopeammin ja hyvinvointialueen vetovoima työnantajana on parantunut huomattavasti.”

Missio:

“Järjestämme alueen sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut asiakaslähtöisesti ja vaikuttavasti. Vahvistamme peruspalveluja ja tarjoamme asiakkaalle hänen yksilöllisten tarpeittensa mukaisen, yhteensovitetun palvelukokonaisuuden”.

(Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Hyvinvointialuestrategian viisi näkökulmaa toteuttaen hyvinvointialue pyrkii suurimpaan mahdolliseen “hyvinvointihyötyyn”:

- Vahvistamme hyvinvointia ja turvallisuutta
- Parannamme palveluja
- Arvostamme henkilöstöämme
- Toimimme yhdessä

- Huolehdimme kestävästä taloudesta (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Kärkitavoitteet valtuustokaudelle 2023–2025 ovat:

- Palveluihin pääsy nopeutuu ja paranee
- Lasten ja perheiden palvelujen saatavuus ja vaikuttavuus paranevat
- Ikääntyneiden kotona asumisen edellytykset paranevat ja kuntouttava työote lisääntyy

(Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

3.4 Haasteet

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen suurimpia haasteita katsotaan olevan lasten ja perheiden hyvinvointi. Tarve lastensuojelulle on maan suurimpia. Nykyisellä valtuustokaudella toteutetaan perhekeskus toimintaa, johon osallistuvat myös järjestökumppanit. Toiminnan tarkoituksena on edistää sujuvaa palveluun pääsyä. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Lasten ja perheiden haasteisiin on pyritty vastaamaan hanketoiminnalla. Asukkaan asialla - hankkeessa pilotoidaan muun muassa Tempo Family -mallia musiikkiharrastuksen tukemiseksi perheissä. Tempo-orkesteri toiminnan taustalla vaikuttaa El Sistema - musiikkikasvatusmenetelmä. (Vantaa 2022b.) Menetelmän tavoitteena on vahvistaa monitaustaisten lasten kumppanuutta yhteisötoiminnan kautta. Toiminta on maksutonta. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Strategia korostaa myös lasten ja nuorten mielenterveyden haasteita koronavuosien jälkeen. Näitä on huomioitu muun muassa tiivistämällä yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden kanssa, helpottamalla palveluihin pääsyä ja jatkamalla matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämistä. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Hyvinvointialuestrategia vakuuttaa hyvinvointialueen sitoutuvan kansallisen lapsistrategian tavoitteisiin (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022). Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelevalle kansallisen lapsistrategian pohjana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Tuo sopimus on ollut lain tasoisena voimassa Suomessa vuodesta 1991 lähtien. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b.) Sopimuksen on allekirjoittanut 196 maata. Lapsi tarkoittaa jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä (Unicef 2023).

Tätä tutkimusta koskevia kohtia löytyi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta muun muassa puhuttaessa lapsen oikeudesta mielipiteeseen sekä vapaa-aikaan. Sopimuksen 1 osan 13 artikla avaa lapsen oikeuksia ilmaista mielipiteensä:

“Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemissa muodossa.”. (Unicef 2023.)

Sopimuksen 1 osan 24 artikla avaa lapsen oikeuksia terveydenhuoltoon:

“Sopimusvaltiot tunnustavat, että lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Sopimusvaltiot pyrkivät varmistamaan, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan nauttia tällaisista terveystalv palveluista.”. (Unicef 2023.)

Sopimuksen 1 osan artikla 31 sivuaa lapsen oikeuksia kulttuuriin:

“Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Sopimusvaltiot kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin”. (Unicef 2023.)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hyvinvointialuestrategia näkee haasteeksi ikääntyneiden kasvavan määrän etenkin yhdessä henkilöstöpulan kanssa. Strategia pyrkii vastaamaan haasteeseen jatkamalla kotikuntoutusta ja kehittämällä etäkotihoidoa. Myös omaishoitajiin kiinnitetään huomiota kehittämällä heidän palveluitansa ja huolehtimalla omaishoitajien jaksamisesta. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Hyvinvointialuestrategia tunnustaa, että asukkaiden hyvinvoinnin vahvistaminen ja ennaltaehkäisy tapahtuu melkein kokonaan sote-palvelujärjestelmän ulkopuolella. Hyvinvointialueen tulee aktiivisesti kehittää toimintaansa yhdessä kuntien eri toimialojen, toimijoiden ja järjestöjen kanssa. Hyvinvointialueella tunnistetaan kulttuurin merkitys terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Täten yhteistyötä jatketaan eri taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.) Strategia ei avaa kenen kanssa tai miten yhteistyötä jatketaan. Strategia ei mainitse meneillä olevaa tai tulevaa hanketta taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa.

Hyvinvointialuestrategian “Toimimme yhdessä” -otsikon alla käsitellään asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia laki hyvinvointialueesta (41§) määrittelemällä tavalla. Osallisuustyön päätöksenteosta vastaa aluevaltuusto laatimalla osallisuusohjelman vuoden 2023 alussa. Ohjelman valmistelusta vastaa lähidemokratia- ja osallisuuslautakunta. Tuon osallisuusohjelman keskeinen tavoite on vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta hyvinvointialueella. Lisäksi laaditaan toimialakohtaisesti osallisuussuunnitelmat. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue jakautuu kuuteen toimialaan:

- Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimiala
- Aikuissosiaalityön ja vammaispalvelujen toimiala
- Vanhusten palvelujen toimiala
- Terveystieteiden palvelujen toimiala
- Pelastustoimen palvelujen toimiala
- Konsernipalvelujen toimiala

(Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

Hyvinvointialuestrategiaa tarkistetaan ainakin kerran aluevaltuuston toimikauden aikana. Lisäksi strategian väliarviointi tapahtuu vuoden 2024 aikana. Strategian etenemisestä tulee raportoida aluehallitukselle ja -valtuustolle vuosittain. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022.)

3.5 Avustukset

Hyvinvointialueuudistuksen myötä yhteistyö järjestöjen kanssa ja niiden rakenteet muodostuvat jokaisella hyvinvointialueella eri mallisiksi ja organisoituminen voi vaihdella alueittain (Sote-uudistus 2022d). Järjestämislaki määrää hyvinvointialueita edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä yhteistyössä alueiden järjestöjen kanssa (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021). Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella yhteistyötä tuetaan, myöntämällä avustuksia yleishyödylliseen toimintaan (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022a). Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hallintosäännön 4 luvun 23 §:n 16 kohdan mukaan aluehallitus päättää avustusten myöntämisestä (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022b).

Lähidemokratia- ja osallisuuslautakunta päättää avustushaun avaamisesta ja laatii aluehallitukselle ehdotuksen avustusten myöntämisestä. Lähidemokratia- ja

osallisuuslautakunnan yksi tehtävistä on edistää hyvinvointialueen asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä koordinoida alueen järjestöyhteistyötä. Avustukset myöntävät lopulta aluevaltuusto talousarviomäärärahojen puitteissa. Avustusta voivat saada alueella toimivat rekisteröidyt, yleishyödylliset yhdistykset ja yhteisöt. Myös toispaikkakuntalaisilla rekisteröidyillä sekä yleishyödyllisillä yhdistyksillä ja yhteisöllä on mahdollisuus saada avustusta, jos toiminta kohdistuu hyvinvointialueen asukkaisiin. Avustuksen saajan toiminnan tulee edistää terveyttä sekä hyvinvointia ja olla lähtökohtaisesti avointa toimintaa. Avustuksia löytyy kahdenlaisia: toiminta-avustus ja kumppanuusavustus. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022a.)

3.6 Hankinnat

Laki julkisista hankinnoista linjaa, että hankintayksiköiden kuten hyvinvointialueiden tulee kilpailuttaa hankintansa. Lain tavoitteena on muun muassa tehostaa julkisten varojen käyttöä ja edistää innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä. (Laki julkisista hankinnoista 1397/2016.) Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hankintaohje täsmentää, että sen hankintamenettelyissä noudatetaan julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä, hyvinvointialueen toimintaa säätelevää muuta lainsäädäntöä, hyvinvointialueen hallintosääntöä sekä sen omaa hankintaohjetta. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hankintaohje 2022.)

Hankintaohje asettaa muutamia erityistilanteita, joissa kilpailutusta ei tarvita. Näitä ovat esimerkiksi alle 60 000 € arvoiset käyttöoikeussopimukset tai erityisiä palveluja koskevat hankinnat. Tuolloin markkinakartoituksen voi tehdä pelkän hintatiedustelun perusteella. Tiedustelu suoritetaan puhelimitse, sähköpostitse tai hyvinvointialueen pienhankintajärjestelmää käyttäen. Suorahankintaa tehdessä ei tarvitse järjestää kilpailutusta. Suorahankinta on mahdollista esimerkiksi, jos hankinnan tarkoituksena on ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen hankkiminen. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hankintaohje 2022.)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vanhuspalveluissa nähdään tärkeänä esimerkiksi verkostoyhteistyö sekä kolmannen sektorin hyvinvointia ja osallisuutta tukevat toiminnot. Vanhuspalvelut järjestää palvelunsa oman toimintansa lisäksi ostopalveluina sekä palvelusetelillä. Ostopalvelujen osuus on kotihoidossa 15 % ja palveluasumisessa noin 70 %. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hankintaohje 2022.)

3.7 Vaikutus orkesteriin

Vantaan Viihdeorkesterin kotipaikka löytyy Vantaalta, joten se on Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen jäsen. Orkesteri on rekisteröityneenä yhdistyksenä pätevä hakemaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen jakamaa toiminta- tai kumppanuusavustusta. Lisäksi se voi toimia palveluntuottajana Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hankintaohjeiden mukaisesti. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue tunnistaa kulttuurin merkityksen terveyden sekä hyvinvoinnin edistäjänä ja tekee yhteistyötä kulttuuritoimijoiden kanssa (Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022). Tähän saakka orkesteri on tehnyt yhteistyötä vanhuspalveluiden kanssa. Vanhuspalvelut kuuluvat nykyään vanhusten palvelujen toimialaan. Uutta yhteistyötä voisi olla lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialan kanssa. Esimerkiksi Tempo Family -mallin kanssa.

4 KULTTUURIHYVINVOINTI

Mitä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen konkreettisesti tarkoittaa orkesterin näkökulmasta? Sosiaalisesti osallistava taidetoiminta on yleistynyt viime vuosina ja siihen liittyy termi ”kulttuurihyvinvointi” (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022d). Kulttuurihyvinvointi viittaa yksilöllisesti ja yhteisöllisesti jaettuun ymmärrykseen, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia ja ovat yhteydessä terveyteen (Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020). Kulttuurialalla voidaan käyttää sosiaalisesti osallistavasta toiminnasta myös nimeä yleisötyö. Tässä työssä en käsittele yleisötyötä, sillä kulttuurihyvinvointi on sosiaali- ja terveysalalla enemmän käytössä oleva termi. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle tehtiin esimerkiksi valtuustoaloite ”Kulttuurihyvinvointi osaksi sosiaali- ja terveyspalveluja”, johon aluevaltuusto vastasi, että kulttuurihyvinvointi on tunnistettu tärkeäksi osaksi hyvinvointialuestrategiaa (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023d).

4.1 WHO raportti 2019

Maailman terveysjärjestö WHO julkaisi vuonna 2019 raportin taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. WHO:n raportti suosittelee sen Euroopan jäsenmaille, että ne tukisivat taiteen käyttöönottoa. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi mielenterveyttä tukevien yhteisöllisten taideohjelmien järjestämistä, taiteen tarjoamista muistihäiriöstä kärsiville sekä musiikin käytöstä sairaalassa esimerkiksi ennen leikkausta. Se myös kehottaa jäsenmaita jakamaan keskenään tietoa hyvistä käytännöistä sekä panostamaan alan tutkimukseen. (Fancourt & Saoirse 2019.)

WHO:n raportti kehottaa jäsenmaita aktiiviseen tiedon jakamiseen taideosallistumisen hyödyistä sekä saavutettavuudesta - erityisesti erilaiset vähemmistöryhmät huomioiden. Kulttuuriorganisaatioita rohkaistaan sisällyttämään terveys- ja hyvinvointinäkökulmia osaksi toimintaansa. Heidän tulisi vahvistaa kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyörakenteita. Raportti suosittelee sote-sektorin lähetekäytäntöjä taideohjelmiin osallistumiseen. Esimerkiksi kulttuurireseptien- tai läheteiden käyttöönottoa. (Fancourt & Saoirse 2019.)

4.2 Yhdyspinnat

Yhdyspinnalla tarkoitetaan kahden tai useamman organisaation välistä toiminnallista yhteyttä tai liityntäpintaa, jossa korostuu yhdessä tekemisen merkitys (Sote-uudistus 2022e). Hyvään

yhteistyöhön tarvitaan mm. yhteisiä tavoitteita, yhteisesti sovittuja menettelytapoja sekä toimivaa tiedonkulkua (Kuntaliitto 2023). Kuntien kulttuuripalvelut, järjestöt, kirjastot, nuorisopalvelut sekä vapaa sivistystyö katsotaan olevan kulttuurihyvinvoinnin puolesta tärkeitä yhdyspintoja. Yhdyspinta muodostuu, kun taide- ja kulttuuritoimintaa viedään osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristöjä. (Taikusydän 2021.)

Yhdyspinta muodostuu esimerkiksi, kun esitetään konsertti palvelutalossa. Hyvinvointialue tuottaa tai järjestää itse tai ostaa ostopalveluna kulttuurihyvinvointitoimintaa. Henkilöstöä koulutetaan musiikin käytöstä osana heidän työtään. Hyvinvointialueen asiakas ohjataan kuntien tai järjestöjen tuottamaan kulttuuritoimintaan kulttuurireseptin- tai lähetteen avulla. Tai asiakkaalle myönnetään kulttuuripassi. Esimerkiksi Kaikukortti on suunnattu tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevalle henkilöille. Kaikukortin avulla he voivat hankkia maksuttomia pääsylippuja kulttuuri- ja liikuntatapahtumiin. (Taikusydän 2021.)

4.3 Mittarit

Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on Suomessa kuntatasolla tarkasteltu kuntien strategioissa ja hallintoraporteissa. Niissä on otettu huomioon kulttuuripalveluiden käyttöön ja kävijämääriin liittyvät muutokset. (Timonen, Rotko & Kauppinen 2022.) Kuntien hyvinvointikertomus on katsaus väestön hyvinvointiin ja terveyteen sekä miten niitä edistetään kunnassa (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022 a). Tiedot hyvinvointikertomukseen kerätään mm. Terveyden ja hyvinvoinnilaitoksen (THL), Eläketurvakeskuksen (ETK), Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM), Tilastokeskuksen sekä Opetushallinnon kirjastojen kyselyjen tuloksista (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022b). Alueellinen hyvinvointikertomus kuvaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tietyllä hyvinvointialueella. Hyvinvointikertomustyöhön osallistuvat esimerkiksi järjestöt, kunnat, maakunnan liitto, palo- ja pelastusala, poliisi, työvoimapalvelut, ympäristöterveys ja yritykset. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022c.)

Kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja edistämistyön (TEA) aktiivisuudesta kerätään tietoa kaksi kertaa vuodessa THL:n toimesta (TEAviisari 2015a). Terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta kerätään tietoa joka toinen vuosi. Kulttuuritoiminnan tiedonkeruulla on tarkoituksena selvittää hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn toimenpiteitä, toimintakäytäntöjä ja resursseja eri kunnissa. Tietoa kerätään mm. kuntien strategioista sekä kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamistavoista. Sekä myös siitä, kuinka kulttuuri huomioidaan hyvinvointikertomuksessa ja, mitä yhteistyötä tehdään eri kulttuuritoimijoiden ja

kunnan välillä. Tietoja täydennetään kirjastojen ja Tilastokeskuksen tiedoilla. Tiedot julkaistaan kuntakohtaisesti TEAviisari- verkkopalvelussa. (TEAviisari 2015b.)

4.4 Saavutettavat orkesterit -hanke

Helsingin kaupunginorkesteri (myöhemmin HKO) kuuluu soittajisto määrältään Suomen suurimpiin sinfoniaorkestereihin (Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023b). Haluan nostaa esiin HKO:n työtä sote-sektorin yhdyspinnalla, sillä se on kokonsa ja historiansa vuoksi vaikuttavaa. Vuosina 2020–2021 HKO koordinoi yhteistyössä Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n kanssa Saavutettavat orkesterit -hankkeen. Hankkeessa kehitettiin orkesterien toimintaa ikäihmisten parissa Suomessa ja Isossa-Britanniassa. Hankkeen tavoitteena oli edistää ikääntyneiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä taiteen avulla. Hankkeen case-esimerkit olivat pääasiassa yhteistyö orkestereiden erilaisia vuorovaikutteisia virtuaalikonsertteja ja työpajoja. (Kukkonen ja Mäkinen 2021.) Hanke toteutettiin koronapandemian aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella syntyneen Ikäystävällinen orkesteri -käsikirjan mukaan orkestereiden vierailut sairaalaan tai vanhusten palveluyksikköön voidaan jakaa kolmeen erilaiseen toimintamalliin: konsertti, osallistava konsertti sekä sairaala- ja hoivamusikkotoiminta. Konsertissa orkesterimuusikko esiintyy sairaalan tai hoivalaitoksen sisä- tai ulkotilassa. Yleensä sen järjestelyissä huomioidaan yleisön tarpeet ja ympäristö. Osallistavassa konsertissa muusikko osallistaa yleisöä musiikkiin eli ottaa mukaan esitykseen esimerkiksi laulamaan ja soittamaan matalalla kynnyksellä. Toiminta vaatii fasilitaattorin esimerkiksi musiikkikasvattajan tai yhteisömuusikon. Sairaala- ja hoivamusikkotoiminnassa mennään vierailulle ikääntyneen luokse sairaala- tai hoivayksikön huoneeseen. (Kukkonen ja Mäkinen 2021.)

4.5 Association of British Orchestras

Pohtiessani kansainvälistä näkökulmaa siihen, millaista toimintaa ulkomaisilla orkestereilla sote-sektorin yhdyspinnoilla on, minulle tuli ensimmäisenä mieleen Iso-Britannia. Iso-Britanniassa sinfoniaorkesterit ovat toimineet erilaisissa terveydenhuollon ympäristöissä yli 25 vuoden ajan. Esimerkiksi sairaaloissa, hoitokodeissa, saattohoidossa, aikuisten päivätoimintakeskuksissa sekä aikuisten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. (Association of British Orchestras 2023.) Tämä kertoo osaltaan siitä, kuinka Iso-Britannian voidaan katsoa olevan orkesteritoiminnassa edellä Suomea. Ja näin ollen oleva vakuuttava vertailukohde.

Vuonna 2021 Association of British Orchestras (myöhemmin ABO) julkaisi raportin “Orchestras in Healthcare” sen jäsenorkestereille tehdyn kyselyn perusteella. Kyselyssä tarkasteltiin orkestereiden työtä terveydenhuolto- ja sosiaalialalla. Raportti suosittelee What Next?-osiossa orkestereita lisäämään tutkimusta, verkostoitumaan ja kasvattamaan toimialarajoja ylittäviä yhteistyösuhteita. (Association of British Orchestras 2021.) “Raportin tuloksia voi hyvin peilata suomalaiseen orkesterikenttään”, kirjoittaa Suomen sinfoniaorkesterit ry:n toiminnanjohtaja Iris Lehtonen yhdistyksen verkkosivuilla (Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023).

ABO:n Music & Health -työryhmä koostuu orkestereista ja järjestöistä, jotka jakavat keskenään tietoutta toiminnastaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Esimerkkinä hoivakodeissa tehtävästä työstä on City of London sinfonian Room to room -projekti, jossa muusikot soittivat hoivakodin asukkaiden huoneissa ja oleskelutiloissa. Projektissa haluttiin kokeilla uusia tapoja olla yhteydessä eristäytyneiden ihmisten kanssa. (Association of British Orchestras 2020.)

Manchester Cameratasin Musin in mind -projekti suunnattiin dementiaa sairastaville ihmisille. Projekti toteutettiin erilaisissa hoitolaitoksissa Pohjois-Englannissa. Projektissa järjestettiin kerran viikossa tunnin mittaisia improvisaatio hetkiä 15 viikon ajan musiikkiterapeutin ja orkesterin muusikoiden vetämänä. Tavoitteena oli improvisaation avulla rohkaista dementoituneita ihmisiä ilmaisemaan itseään ja kommunikoidaan muiden kanssa. (Association of British Orchestras 2020.)

4.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen voi siis olla esimerkiksi konsertti terveydenhuollon eri ympäristöissä kuten hoivakodissa tai sairaalassa. Orkesteri voisi toteuttaa hyvinvoinnin edistämistä myös kulttuurilähetteen kautta. Mitään yksittäistä mittaria ei ole siihen, kuinka mitataan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hyvinvointikertomus katsotaan kuitenkin olevan olennainen osa kertomaan siitä, miten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen tehtävää työtä toteutetaan.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Ryhmähaastattelun lähtökohdat

Valitsin ensimmäiseksi tutkimusmenetelmäksi ryhmähaastattelun, koska ryhmähaastattelu synnyttää monipuolisen aineiston, jota ei välttämättä tavoiteta muilla menetelmillä (Mäntyranta 2008). Haastattelussa pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa halutusta aiheesta. Haastattelun etuna on, että siinä päästään suoraan vuorovaikutukseen tutkittavan kanssa, jolloin tiedonhankintaa voi toteuttaa joustavasti haastattelutilanteessa. (Tuomi & Sarajärvi 2017.) Ryhmähaastattelussa haastateltavana on useampi henkilö samaan aikaan, joten haasteena on saada kaikki osallistumaan keskusteluun tasapuolisesti (Pietilä 2017).

Tarvitsin lisää tietoa hyvinvointialueesta henkilöiltä, jotka päättävät hyvinvointialueen asioista, työskentelevät siellä ja voivat vaikuttaa asioihin. Tässä tilanteessa olisi hyötyä myös tiedosta, miten muilla hyvinvointialueilla on aihetta käsitelty. Päädyin toteuttamaan täsmäryhmähaastattelun, johon kutsuin kolme asiantuntijaa. Täsmäryhmähaastattelussa on yleensä alan asiantuntijoita, joiden mielipiteillä ja asenteilla on vaikutusta tarkasteltavana olevaan ilmiöön, jotka voivat saada aikaa muutoksia (Hirsjärvi & Hurme 2001). Se sopii hyvin myös tapaustutkimukseen, sillä halutaan syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva Vantaan ja Keravan hyvinvointialueesta (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014). Haastattelu toteutettiin etänä Teams-palvelun kautta.

Haastatteluun osallistui Suomen sinfoniaorkesterit ry:n toiminnanjohtaja Iris Lehtonen, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen aluehallituksen sekä VVO:n hallituksen jäsen Jukka Hako, hyvinvointialueen vanhuspalvelujen toimialajohtaja Minna Lahnalampi-Lahtinen. Iris Lehtonen on työssään sinfoniaorkestereiden edunvalvojana seurannut eri hyvinvointialueita. Lehtosella on hyvä kuva hyvinvointialueiden tilanteesta sinfoniaorkestereiden näkökulmasta. Jukka Hako on aluehallituksen jäsenenä tietoinen Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen yleisestä tilanteesta. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vanhuspalvelujen toimialajohtaja Minna Lahnalampi-Lahtinen on orkesterille entuudestaan kontakti, kenen kanssa orkesteri on tehnyt yhteistyötä jo ennen hyvinvointialueen alkamista. Haastattelijana toimi VVO:n toiminnanjohtaja Janne Rönnbäck. Rönnbäck on tietoinen VVO:n resursseista sekä sen kyvystä toiminnan kehittämiseksi hyvinvointialueelle. Toimin haastattelutilanteessa havainnoijana.

Ryhmähaastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, koska halusimme herättää myös keskustelua pelkkien suorien kysymysten sijaan (Hirsjärvi & Hurme 2001). Tutustuin ensin tutkimusaihetta koskevaan lainsäädäntöön ja päätin vasta sen jälkeen yhdessä VVO:n toiminnanjohtajan kanssa, mitkä ovat tutkimuksen kannalta keskeiset teemat (Kallinen & Kinnunen). Teemoiksi valikoituivat:

- Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen strategian sekä Vantaan Viihdeorkesterin strategian liittymäkohdat
- Budjetoidut resurssit terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen
- Yhteinen suunnitteluprosessi

Haastateltaville lähetettiin alustukseksi esitys, jossa käsitellään tiivistetysti Vantaan Viihdeorkesterin strategia ja sen tavoitteet yhteistyölle hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi alustuksessa esiteltiin Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hyvinvointialuestrategia ja alueella meneillään olevat hankkeet.

Orkesterin vuoden 2023 toimintasuunnitelmaan oli kirjattu tavoitteeksi muun muassa jatkaa aiempina vuosina Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelujen hoivakodeissa ja asumisyksiköissä tehtäviä esiintymisiä. Toivesäveliä -ohjelman jatkamista tutkitaan uudella konseptilla entisen yhteistyökumppanin Alfa TV:n toiminnan päätyttyä. Hyvinvointialueen kanssa tehtävää yhteistyötä on tarkoitus konkretisoida vuoden 2023 aikana. Tämä tutkimus on osa tätä tavoitetta. Orkesterin strategian 2030 tavoitteena on tavoittaa kaikki vantaalaiset sekä saada tuotannot palvelemaan kaikkia ikäryhmiä.

Alustuksessa avattiin Toivesäveliä -musiikkiohjelman tavoitteita ja sisältöjä; Toivesäveliä-ohjelmasarja on suunnattu kaikille musiikin ystäville, mutta aivan erityisesti vanhus- ja vammaispalveluiden asukkaille, heidän läheisilleen sekä hoitohenkilökunnalle. Ohjelmasarja syntyi halusta muistaa yksinasuvia vanhuksia ja vammaisia koronapandemian aiheuttaman eristyksen aikana. Ohjelma toteutui vuosina 2020–2021 yhdessä Vantaan vanhus- ja vammaispalvelujen kanssa. Vantaan vanhus- ja vammaispalveluiden kotona asuvat asiakkaat saivat esittää kappaletoiveja ja niihin liittyviä tervehdyksiä ohjelmaan. Ohjelman keskellä esitettävissä inserteissä tutustutaan sekä vanhusten että vammaisten päivätoimintaan.

5.2 Ryhmähaastattelun analyysi

Ryhmähaastattelussa tuotiin esiin HYTE-työ eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen eteen tehtävä työ hyvinvointialueella. Alueet saavat kuntapuolelta tutun HYTE-kannusteen. Vuonna 2023 kannuste on poikkeuksellisesti jaettu kunnan asukasluvun mukaan. Vuonna 2026 toimintaa kuvaavat indikaattorit huomioidaan hyvinvointialueiden rahoituksessa. Kannusteen suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella. Prosessi-indikaattori pyrkii kuvaamaan tapahtuvaa toimintaa ja tulosindikaattori väestössä tapahtuvaa muutosta. Vajaa prosentti hyvinvointialueiden rahoituksesta jaetaan tämän kannusteen eli HYTE-kertoimen perusteella. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023a.) Toimintaa ja muutosta kuvaavien indikaattoreiden molempien painoarvo kertoimen laskemisessa on 50 % (Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021).

HYTE-työn suunnitteleminen hyvinvointialueella perustuu hyvinvointisuunnitelmaan ja -kertomukseen. Vantaan kaupunki valmistelee hyvinvointisuunnitelmaa, jossa hyvinvointialue on mukana. Sen lisäksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialue valmistelee oman hyvinvointikertomuksen. (Hako & Lahnalampi-Lahtinen 2023.)

Hyvinvointikertomusta varten perustetaan työryhmiä, työpajoja ja sen työstäminen jatkuu kevään 2023 aikana. Hyvinvointikertomus on suunniteltu valmistuvan syksyllä 2023. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023 a.) Haastateltavat pohtivat, miten kulttuurin vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin voisi mitata. Näyttöä sen vaikuttavuudesta kaivataan, sillä tällä hetkellä kulttuuri ei ole hyvinvointialueiden HYTE-mitoituksessa mukana (Lahnalampi-Lahtinen 2023). Näin ollen hyvinvointialue ei saa HYTE-työnä tehtyyn kulttuuritoimintaan rahaa valtiolta. Asia voi kuitenkin muuttua.

Miten verkostoidutaan? Monissa kunnissa koetaan epävarmuutta, miten keskustelu yhteisestä tekemisestä pitäisi käynnistää (Lehtonen 2023). Orkesteri pitäisi saada osaksi hyvinvointialueen verkostoa kääntämällä ajatus siihen, että se on ihmisiä varten eikä toisinpäin. Yhteiskunta rahoittaa orkesterin toimintaa, joten orkesterin on hyvä käydä keskustelua ja asemoida itsensä tästä sosiaali- ja terveystieteiden näkökulmasta. Hyvinvointialueelta löytyy monia kohderyhmiä, joita orkesteri pystyy palvelemaan. Esimerkiksi mainittakoon vanhukset, vammaiset, lapset, nuoret, omaishoitajat ja hyvinvointialueen henkilöstö. Orkesterilla on laajat verkostot myös muihin taidealoihin, joita se pystyy hyödyntämään myös hyvinvointialueen suuntaan. (Hako 2023.)

Hyvinvointialueen suunnitteluprosessiin pääseminen olisi orkesterille tärkeää. Tällä hetkellä hyvinvointialueen velvoite yhdyspinnan rakentamiseen ja vuosittaisiin keskusteluihin järjestöjen kanssa löytyy lakisääteisten palvelujen järjestämisestä ja HYTE-työstä. Toiminnan

sisältö ei kuitenkaan ole lakisääteistä. Hyvinvointikertomus on tärkeä asiakirja, koska sen kautta voidaan vaikuttaa asukkaiden toimintakykyä edistävään työhön. Kaupungit ja hyvinvointialue tekevät yhdessä työtä sen eteen, että asukkaat eivät päätyisi hyvinvointialueen terveystalvelujen eikä varsinkaan raskaiden terveystalvelujen piiriin. (Lahnalampi-Lahtinen 2023.)

Keskustelua käytiin hyvinvointialueen vuosittain myöntämistä avustuksista. Vantaan Viihdeorkesterilla on mahdollisuus hakea avustusta, sillä se täyttää avustuksen vaatimat kriteerit hakijalle. Kilpailu avustuksista on kuitenkin kova. Uudenlaisia avauksia kannattaa kuitenkin tehdä, sillä toiminnan vaikuttavuutta tullaan painottamaan. Olisi hyvä todentaa, että tekemisellä on vaikutusta hyvinvointia edistävään ja ennaltaehkäisevään työhön. On hyvä myös antaa näyttöä siitä, että orkesteri pystyy ratkaisemaan omista lähtökohdistaan isompia ongelmia kuin mitä sen oma toimintakenttä on. Kuten yksinäisyys, kotouttaminen tai syrjäytyminen. Hyvinvointia edistävä ja ennalta ehkäisevä työ olisi hyvä huomioida myös orkesterin strategiassa. (Lehtonen, Hako & Lahnalampi-Lahtinen 2023.)

Haastateltavat nostivat esiin teknologian ja digitalisaation tarpeen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistämässä. Esimerkiksi verkkokonsertit tavoittavat myös ne, jotka eivät pääse liikkumaan. Konserteissa on mahdollista toteuttaa vuorovaikutteisuutta, kuten Toivesäveliä-ohjelmassa asukkaat pystyivät toivomaan kappaleita ja lähettämään läheisilleen terveisiä. Tämän toiminnan pitäisi olla kuitenkin kustannustehokasta. (Lehtonen, Hako & Lahnalampi-Lahtinen 2023.)

Keskustelua käytiin myös orkesterin mahdollisista tilausesiintymisistä hyvinvointialueella. Vanhus- ja vammaispalveluiden palvelutuotannosta on 70 % ostopalvelua. On hyvä huomioida, että osa palveluista on yksityisten palvelutuottajien käsissä, jolloin päätösvalta mahdolliseen yhteistyöhön on muualla kuin hyvinvointialueella itsellään. Tähän asti vanhus- ja vammaispalvelut ovat pyytäneet tarjouksen orkesterilta esiintymisestä. Toiveena on, että esiintymisiä pystyisi muotoilemaan hyvinvointialueelle. Esimerkiksi orkesteri voisi laatia mainoksen tyky-päivästä. Vanhus- ja vammaispalveluilta löytyy aikaisempaa kokemusta juhlapäivän järjestämisestä yhteistyössä kaupungin kanssa. Juhlapäivä sisälsi päivällä järjestetyn juhlan asiakkaille sekä omaisille juhlat ja päivän päätteeksi henkilökunnalle järjestettiin oma juhla. Asiakkaiden juhlassa hyödynnettiin striimausta, jotta kaikki pääsevät mukaan juhlatunnelmaan. Näin on myös säästetty kuluissa, kun tapahtuma on toteutettu samana päivänä. (Lehtonen, Hako & Lahnalampi-Lahtinen 2023.)

5.3 Ryhmähaastattelun pohdinta

Ryhmähaastattelun tavoitteena oli kerätä tietoa haastateltavilta hyvinvointialueen ajankohtaisesta tilanteesta. Tarkoituksena oli myös herättää keskustelua ja jakaa tietoa. Mielestäni pääsimme tähän tavoitteeseen. Olen erityisen iloinen siitä, että keskustelua syntyi ja haastateltavat kysyivät toisiltaan tarkentavia kysymyksiä. Keskustelua helpotti se, että osa haastateltavista tunsivat toisensa ja osallistuivat keskusteluun rohkeasti oman näkökantansa mukaan. Haastattelija kykeni johdattamaan keskustelua koko ajan eteenpäin eikä haastattelun teemoista poikettu sen kummemmin.

Haastattelutilanne taltioitiin ja litteroitiin jälkikäteen. Haastattelutilanteessa tein jo alustavia muistiinpanoja havainnoijana. Haastateltavia informoitiin asiaan kuuluvasti ja kysyttiin lupa haastatteluun. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue on tietoinen tehdystä haastattelusta. Haastattelun analysointi tapahtui tallenteen ja litteraation perusteella. Hyödynsin analyysissä teemoittelua, jossa nostin tutkimusongelmani kannalta olennaisia aiheita haastattelusta, kuten HYTE-kannuste, hyvinvointikertomuksen merkitys ja jaettavat avustukset. (Eskola & Suoranta 2008.) Teemat eivät kuitenkaan ilmene täysin samassa järjestyksessä analyysissä kuin haastattelussa. Analyysissä keskitytään puhuttuihin aiheisiin eikä oteta huomioon miten haastateltavat asiat ilmaisevat. Haastattelun aikana ilmeni muutamia tämän työn kannalta olennaisia uusia asioita, joita ei ole otettu huomioon tietoperustassa. Analyysin alkupuolella avaan HYTE-kannusteen merkitystä, joka osoittautui haastattelun yhdeksi teemaksi. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue valmistelee hyvinvointikertomusta, jonka merkitystä orkesterin toiminnalle korostettiin. Kertomuksen valmistelun tilanne muuttui haastattelun ja analyysin välillä, joten hyödynsin lähdettä kuvaamaan ajankohtaisen tilanteen.

5.4 Vertaisarvioinnin lähtökohdat

Ryhmähaastattelun jälkeen minulle piirtyi kuva, että hyvä väylä lähteä tutkimaan lisää orkesterin toimintamahdollisuuksia olisivat hyvinvointialueen myöntämät avustukset. Vaikka ryhmähaastattelussa käsiteltiin palvelujen tuottamisen ja vaikuttamisen kautta tulevia toimintamahdollisuuksia, haastattelun jälkeen tuntui, että avustukset ovat helpoin mitattavissa oleva tapa yhdistykselle menestyä hyvinvointialueella. Avustusta haetaan vuosittain ja sitä joko myönnetään tai ei. Toki mahdollisuuteen hakea avustusta vaikuttavat mahdolliset avustusperiaatteiden muutokset. Ostopalvelujen ja erilaisten verkostojen kautta syntyvien

yhteistöiden aikataulua ja menestymismahdollisuuksia on mahdoton ennustaa, koska sille ei ole lakimääräistä perustetta.

Kevään 2023 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen lähidemokratia ja osallisuuslautakunnan julkisista pöytäkirjoista kävi ilmi, että Keravalla toimiva Kulttuuriyhdistys Kielo olisi saamassa avustusta hyvinvointialueelta hoivakotikonsertteihin. Otin yhteyttä yhdistykseen ja pyysin heitä vertaisarvioinnin kohteeksi. Vertaisarviointia tehdään, kun halutaan oppia toisilta organisaatioilta heidän hyväksi todetuista käytänteistä (Seppänen Järvelä 2005). Tässä tapauksessa Kulttuuriyhdistys Kielo oli menestynyt avustusten jaossa ja halusin tietää, kuinka yhdistys oli tehnyt hakemuksen, että se oli täyttänyt avustushaun kriteerit. Vertaisarviointi tapahtui asiantuntijahaastattelun keinoin. Yhdistyksen perustaja ja sihteeri Margit Ojaniemi lupautui haastateltavaksi ja haastattelu toteutettiin etänä Teams-palvelun kautta.

Haastattelu oli puolistrukturoitu asiantuntijahaastattelu. Esitin haastateltavalle ennalta sovitut kysymykset ja haastateltava sai vastata niihin vapaasti omalla tyylillään. (Hyvärinen, Suoninen, Vuori 2023.) Esitin myös tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Kysymykset keskittyivät Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen määrittelemiin avustusperiaatteisiin ja avustushakemukseen.

5.5 Vertaisarvioinnin analyysi

Kulttuuriyhdistys Kielo on pieni yhdistys, jonka Ojaniemi on perustanut kouluaikoinaan antamaan harjoitusta yhdistyksen pyörittämiseen. Sen toiminta alkoi juuri ennen koronaa. Yhdistyksen toiminnan pääkohderyhmään kuuluvat lapset, nuoret ja vanhuksat. Tavoitteena on lisätä kulttuuritarjontaa ja hyvinvointia erityisesti Keravalla ja muualla Uudellamaalla järjestämällä erilaisia kulttuuritapahtumia. (Ojaniemi 2023.)

Yhdistys haki toiminta-avustusta Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelta konserttien ja keskustelutilaisuuksien järjestämiseen Vantaan ja Keravan kaupunkien hoivakodeissa. Yhdistys toteuttaa tilaisuudet yhdessä Armas ry:n kanssa. Kulttuuriyhdistys Kielo vastaa konserttien koordinoimisesta, musiikin esittämisestä ja Armas ry fasiltoi konsertin jälkeen järjestettävää keskustelutilaisuutta. Tarkoituksena on saada kuuntelijoita muistelemaan nuoruutta ja palaamaan omiin muistoihin taidelähtöisten menetelmien avulla. (Ojaniemi 2023.)

Kielo on jo aikaisemmin ollut yhteydessä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa, kun yhdistyksiä pyrittiin aktivoimaan hyvinvointialueen käynnistäessä toimintaansa. Sen kautta yhdistys on päässyt erilaisiin hyvinvointialueen infotilaisuuksiin sekä sähköpostilistalle, ja sitä

kautta kuullut myös avustusten jaosta. Avustuksiin liittyen hyvinvointialue järjesti infoiloja järjestöille. Niissä pohdittiin pystyvätkö yhdistykset hakemaan avustusta toimintaansa. Mielenkiintoinen näkökulma oli se, että avustusperiaatteet linjaavat avustettavan toiminnan olevan hyvinvointialueen arvojen mukaista ja edistävän sen strategian tavoitteiden toteutumista. Tässä kohtaa vielä ei kuitenkaan kyseinen hyvinvointialuestrategia ollut valmistunut. Lopulta yhdistys hyödynsi hakemuksessaan molempien kaupunkien strategioiden tavoitteita ja myöhemmin peilasi niitä valmistuneeseen hyvinvointialueen strategiaan. (Ojaniemi 2023.)

Hakemuksessaan yhdistys korosti hyvinvointialuestrategian tavoitetta lisätä ikäihmisten hyvinvointia. Toimintaa perusteltiin tutkitulla tiedolla kulttuurin vaikutuksesta ihmisen hyvinvointiin. Hakemuksessa otettiin huomioon myös henkilöstön hyvinvointi huomioimalla toiminnan järjestelyissä joustavuus, sillä yksiköiden arki on hyvin aikataulutettua. Paras ajankohta toiminnalle katsottiin olevan 45 minuutin pituisella kahvitaulla. Toiminta on ikäihmisten yksinäisyyttä vähentävää, elämänlaatua parantavaa ja yhteisöllisyyttä lisäävää. Toiminta tukee yksiköiden palvelua, sillä hoivakodeilla ei ole resurssia viedä vanhuksia konsertteihin. (Ojaniemi 2023.)

Avustusperiaatteissa linjataan, että avustuksen saajalla tulee olla käytössä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntemusta. Kielto hyödynsi Ojaniemen omaa kymmenen vuoden kokemusta bioanalytikkona sairaaloissa ja terveysasemien osastoilla. Sen lisäksi asiantuntemusta katsottiin olevan käytössä myös Armas ry:n toimesta. Myös muusikot ovat pedagogisesti koulutettuja. (Ojaniemi 2023.)

Avustettavan toiminnan tulee tukea ja täydentää hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveyspalveluita. Tämä osoittautui kinkkiseksi kysymykseksi, sillä hyvinvointialueelle ei avustuksia haettaessa ollut vielä varmaa mikä sen järjestämisvastuulle kuuluu. Yhdistys lopulta tulkitsi niin, että hoivakotien peruspalveluun kuuluu asukkaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tällöin kulttuuri tai muut kuntapalvelut mitä hoivakoteihin viedään, täydentävät niiden omia palveluja. (Ojaniemi 2023.)

Toiminnan vaikutusten seurantaan hyödynnetään THL:n osallisuusindikaattoria, jota käytetään yksilöiden kokemusten mittaamiseen. Osallisuusindikaattori on tuttu Ojaniemelle edellisestä ammatista. Samassa paikassa on kaksi konserttia, yksi keväällä ja toinen syksyllä - alku ja loppu. Osallisuusindikaattorilla toteutetaan aluksi kysely asiakkaan ymmärryksen mukaan. Kyselylomaketta on hieman muokattu toimintaan sopivaksi. Lisäksi seurataan osallistujamääriä ja kysytään suoraa palautetta, missä hyödynnetään visuaalisuutta. Osallistuja saa käydä

merkitsemässä esimerkiksi taululle pitikö tilaisuudesta vai ei. Myös henkilökunnalta kerätään palautetta, mitä verrataan myös asiakkaiden palautteeseen. Aikaisemmin palautetta on kysytty ainoastaan hoitajilta, mutta tässä projektissa haluttiin nimenomaan tuoda ikäihmisten kokemukset näkyviksi. (Ojaniemi 2023.)

5.6 Vertaisarvioinnin pohdinta

Kulttuuriyhdistys Kielo osoittautui hyväksi vertaisarvioinnin kohteeksi, vaikka voisi katsoa, että yhdistys on työn tilaajan kanssa kilpailevassa asemassa koska molemmat toimivat samalla hyvinvointialueella. Vertaisarviointi osoittautui kuitenkin samalla myös mahdollisuudeksi verkostoitua ja jakaa tietoa hyvinvointialueen tilanteesta.

Avustuksen hakeminen voi viedä yllättävän paljon resursseja ja siihen on hyvä valmistautua. Avustusta laatiessa pitää osata ottaa huomioon asioita, mitkä eivät vielä välttämättä ole vielä tiedossa. Avustusperiaatteissa mainitaan, että avustettavalle toiminnalle voidaan linjata erilaisia painopisteitä. Lisäksi jatkossa tulee ottaa huomioon myös hyvinvointisuunnitelman tavoitteet. Päätöksenteko on myös kestänyt alueella pitkään, joten toiminnan aloittaminen ja aikataulujen hahmottaminen on ollut epävarmalla pohjalla. Kielon on onneksi saanut helpotusta siinä, että heidän ei tarvitse järjestää alkuperäisen suunnitelman mukaisesti konsertteja, sillä avustusta saatiin 10 000 € haettua vähemmän (Ojaniemi 2023).

Avustusta tehdessä pitää osata puhua samaa kieltä hyvinvointialuestrategian kanssa ja osata tulkita, mitä asioilla tarkoitetaan. Sain nähtäväkseni Kielon avustushakemuksen ja ihailen hakemuksen taituruuttaan sanoittaa yhdistyksen toiminta kuulostamaan siltä, että se on kuin tehty hyvinvointialueelle. Vaikkakin Ojaniemi huomauttaa, että avustuksen saaminen jatkossa ei ole varmaa, sillä hyvinvointialue saattaa seuraavalla hakukierroksella muuttaa tulkintaansa siitä minkä toiminnan se katsoo kuuluvan hyvinvointialueelle (Ojaniemi 2023).

Ryhmähaastattelussa ilmeni hyvinvointialueen tarve saada mitattua kulttuurin vaikuttavuutta. Olikin mielenkiintoista kuulla, miten Kielo oli soveltanut THL:n osallisuusindikaattoria tähän tarkoitukseen. Lisäksi ryhmähaastattelussa käytiin lävitse vaikuttamisen merkitystä. Kielo on ollut tekemisissä hyvinvointialueen kanssa alusta alkaen. Tärkeät infotilaisuudet ja muut tapahtumat on tiedotettu sähköpostijakelun välityksellä. (Ojaniemi 2023.) Aktiivinen hyvinvointialueen seuraaminen ja kiinnostuneena oleminen on tuottanut tulosta.

6 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyi kehittämissuhteita Vantaan Viihdeorkesterin toimintaan. Ehdotukset on jaettu kahteen teemaan: toiminta-avustuksen hakeminen ja verkostoituminen hyvinvointialueelle. Kehittämissuhteet tähtäävät siihen, että VVO:lla on tulevaisuudessa mahdollisimman suuri todennäköisyys laajentaa sen toimintakenttää Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella. Yhdistyspohjaiset kulttuuritoimijat voivat hyödyntää näitä kehittämissuhteita toimintamahdollisuuksien edistämiseksi omalla hyvinvointialueellaan. Kehittämissuhteet on laadittu niin, että ehdotusten jalkauttaminen osaksi orkesterin tavanomaista toimintaa tapahtuisi mahdollisimman helposti. Todennäköisesti tulen Vantaan Viihdeorkesterin tuottajana vastaamaan ehdotusten täytäntöönpanosta. Suosittelen, että myös tulevaisuudessa orkesterin yleisötyöstä vastaava henkilö työskentelee myös hyvinvointialueeseen liittyvien tehtävien parissa.

Vuoden 2023 alussa hyvinvointialueiden ottaessa vastuulleen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen, tärkeintä oli sosiaali- ja terveystalveluiden jatkuvuus. Yhteistyömallit yhdyspintojen ja järjestöjen kanssa luodaan nyt. Kulttuuri pystyy tutkitusti vastaamaan moneen hyvinvointialueiden strategioissa avattuihin väestön haasteisiin sekä edistämään henkilöstön hyvinvointia.

6.1 Toiminta-avustuksen hakeminen

Vantaan Viihdeorkesteri on rekisteröitynä yhdistyksenä pätevä hakemaan toiminta-avustusta Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelta. Työsuunnitelmassa tulisi avata millaisten menetelmien avulla avustuksen saaja aikoo seurata ja arvioida avustetulle toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022 d). Näitä mittareita tulisi kartoittaa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa jo työsuunnitelman alkupuolella. Voidaanko mahdollisessa tulevassa tuotannossa hyödyntää jo käytössä olevia asiakastytyväisyyskyselyjä tai muita hyvinvointialueen mittareita? Olisi hyvä sopia milloin, miten ja kenen toimesta mittaaminen tapahtuu. Uusia mittareita kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuudesta kehitetään myös jatkuvasti (Isolammi 2021).

Valtioneuvosto julkaisi huhtikuussa 2023 selvityksen: “Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuus ja taloudellinen arviointi”. Selvityksen mukaan palveluntuottajien ja päättäjien tulisi sopia kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuus mittaristot yhteistoiminnallisesti. Selvitys muistuttaa, että kulttuurihyvinvointitoiminta pitää sisällään palvelulupauksen hyvinvoinnin edistämisestä. Kulttuurihyvinvoinnin vaikuttavuutta voi edistää tukemalla kulttuurihyvinvointitoimintaan osallistuvien henkilökohtaista taidesuhdetta. (Kippo ym. 2023.) Esimerkiksi fasilitoimalla osallistujien taidekokemusta. Kuten Kulttuuriyhdistys Kielo omassa toiminnassaan järjestää keskustelutilaisuuden konsertin jälkeen, missä pyritään kuuntelijoita muistelemaan nuoruutta ja palaamaan omiin muistoihin.

Vantaan vanhus- ja vammaispalvelujen laadunvalvontaraportin (2022) mukaan sen toimintaa on vuonna 2022 valvottu kolmella tasolla; yksilö, yksikkö sekä tuottaja. Valvontaa on toteutettu omavalvontasuunnitelman, ennakollisen valvonnan sekä reaktiivisen valvonnan eli jälkikäteisvalvonnan ja -ohjauksen avulla. Ensisijainen valvonnan muoto on ohjaus ja neuvonta. Tätä on toteutettu esimerkiksi asiakastyytyväisyyskyselyiden, tarkastusten ja läheisten iltojen avulla. Valvontaa jatketaan vuonna 2023 Vantaa-Kerava hyvinvointialueella osana konsernipalveluja. (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022 c.)

Kulttuuriyhdistys Kielo hyödyntää konserttiansa vaikuttavuuden mittaamisessa Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) osallisuuden mittaria, sillä osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia. Ohjeet osallisuusindikaattorin hyödyntämiseen löytyvät THL:n verkkosivuilta. Osallisuuskysely soveltuu käytettäväksi, kun osallistujille voidaan teettää alku- ja loppukysely (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2023b.)

Vantaan Viihdeorkesterin toimintasuunnitelmassa 2023 todettiin, että Toivesäveliä -ohjelmaan etsitään jatkoa uudella konseptilla. Toiminta-avustusta voisi hyvin hakea Toivesäveliä-ohjelman jatkamiseen. Ohjelman uudelleen muotoilussa olisi hyvä huomioida Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen haasteet väestörakenteen vanhentuessa. Työsuunnitelman työstäminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, kuten myös mahdollisten yhteistyökumppaneiden kartoitus. Voisiko ohjelmaan yhdistää esimerkiksi kirjoittamistyöpajan, missä osallistajat saisivat kirjoittaa tarinoita toivekappaleidensa takaa? Osallistuneiden toivekappaleet ja tarinat voitaisiin esittää sitten ohjelmassa.

Jotta ohjelma tavoittaa mahdollisimman laajasti kohderyhmäänsä, olisi hyvä kartoittaa millaiset tekniset valmiudet esimerkiksi hoitokodeilla on konsertteja esittää. Hyvin laadittua työsuunnitelmaa on helppo hyödyntää myös muihin avustushakemuksiin tai toiminnan esittelyyn, vaikka toiminta-avustusta hyvinvointialueelta ei saataisi. Hyvinvointialue käsittelee

kaikki hakemukset, joten orkesterin esitys toimii aina myös hyvänä keskustelun avauksena mitä kaikkea yhteistyötä orkesterin kanssa on mahdollista tehdä.

6.2 Verkostoituminen hyvinvointialueelle

Henkilökohtainen kontakti päättäjiin ja päätöksentekoon vaikuttaviin viranhaltijoihin on tärkeää. Verkostoitumistyön tulisi olla jatkuvaa ja aktiivista. (Isolammi 2021.) Vantaan Viihdeorkesterilla on tällä hetkellä hyvät yhteydet hyvinvointialueelle. Tilanne voi kuitenkin muuttua henkilöstö vaihdosten vuoksi nopeastikin, joten verkostoja on hyvä ylläpitää aktiivisesti. Orkesterin edustajan kannattaa olla läsnä tilaisuuksissa, joissa päättäjiä voi tavata. Päättäjiä kannattaa myös kutsua vieraisiksi konsertteihin ja järjestää heille erilaisia mahdollisuuksia päästä seuraamaan orkesterin työtä. (Isolammi 2021.)

Hyvinvointialueen aktiivinen seuraaminen edesauttaa verkostoitumismahdollisuuksia. Kokouspöytäkirjat ovat julkisia ja päätökset ovat kaikkien luettavissa hyvinvointialueen verkkosivuilta. Kokousasiakirjat löytyvät verkkosivuilta “Päätöksentekö”-otsikon takaa. Hyvinvointialueet järjestävät järjestöille infotilaisuuksia esimerkiksi avustuksiin ja osallistumismahdollisuuksiin liittyen. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue tallentaa nämä infotilaisuudet YouTube-kanavalleen kaikkien katsottavaksi. Infotilaisuuksista vastaa erityisasiantuntija. Infotilaisuuksiin kannattaa kuitenkin osallistua paikan päälle tai etänä, sillä tilaisuuksissa on myös mahdollisuus esittää kysymyksiä ja herättää keskustelua.

Tulevia tuotantoja silmällä pitäen, olisi hyvä verkostoitua paikallisten sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa. Heiltä olisi mahdollista saada terveysalan tuntemusta ja näkemystä tukemaan orkesterin toimintaa. Vantaan Viihdeorkesteri on osallistunut aikaisemmin Vantaan Järjestöringin toimintaan. Järjestörinki voi olla yksi kanava löytää sopiva yhteistyökumppani tuottamaan sisältöä hyvinvointialueelle.

Ryhmähaastattelussa toivottiin, että orkesteri voisi tehdä hyvinvointialueelle suunnatun konseptin konserteista. Orkesterin verkkosivuille olisi tätä varten hyvä rakentaa selkeä palvelupolku, kuinka orkesterin voi tilata esiintymään tai ehdottaa mahdollista yhteistyötä. Suoraan etusivuilta pitäisi päästä nykyiselle Tilauseesiintymiset-sivulle. Sivun otsikon ja sisällön voisi päivittää toimintaan kutsuvaksi. Esimerkiksi muuttamalla otsikko muotoon “Tilaa orkesteri esiintymään”. Lukijalle pitäisi tulla selkeästi ilmi keneen voi olla yhteydessä ja millä tavalla, jos yhteistyö tai orkesterin tilaaminen omaan tapahtumaan kiinnostaa.

Sivulla voisi esitellä myös eri kohderyhmille kuten vanhuksille, lapsille ja vammaisille tähän mennessä toteutetut konsertit ja tilaisuudet. Konserteista voi kirjoittaa “ennalta ehkäisevänä hyvinvointityönä” (Isolammi 2021). Perusteluna tälle voidaan katsoa olevan muun muassa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämistoiminta, jota konsertit voidaan katsoa olevan, hillitsee kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä työntekijöiden poissaoloista työelämästä (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2023a).

Sivulla olisi hyvä kertoa millaisia kokoonpanoja ja mahdollisesti myös solisteja orkesterilta voi tilata esiintymään. Koska orkesterin tavoitteena on tavoittaa kaikenikäiset vantaalaiset, tulisi ohjelmaa olla niin vauvoille, lapsille, koululaisille, opiskelijoille, työikäisille ja ikääntyneille.

Sote-sektorin yhdyspinnalla tähän saakka on tavoitettu hyvin ikääntyneitä ja eri ikäisiä vammaisia asukkaita. VVO:n jousikvartetti on viime syksystä saakka esittänyt yhdessä musiikkipedagogin kanssa Vauvatansseja alle kahden vuoden ikäisille lapsille. Tämän on katsottu olevan VVO:n strategiaa ja imagoa hyvin palvelevaa toimintaa. Tästä olisi luontevaa tarjota ikäihmisille tansseja. Löytyisikö VVO:n soittajista sairaalamuusikkoa? Tapiola Sinfoniettan riveistä löytyy peräti seitsemän sairaalamuusikkoa, jotka esiintyvät säännöllisesti Espoon sairaaloissa ja hoivakodeissa (Tapiola sinfonieta 2023).

Sote-uudistuksen myötä, orkesterin oma aktiivisuus on nyt todella tärkeää, että kaikki halutut kohderyhmät tavoitetaan. Orkesterin strategiassa ja vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa on hyvä ottaa huomioon hyvinvointialue muuttuvana kokonaisuutena. Kuten WHO suosittelee raportissaan (2019), sisällyttämään hyvinvointi- ja terveystieteiden toimintaan (Fancourt & Saoirse 2019). Jos esimerkiksi toiminta-avustusten avustusperiaatteet muuttuvat, pitää olla valmis muuttamaan toimintaa sen mukaiseksi. Hyvinvointialue voi nähdä, että Toivesäveliä ei palvele heitä enää – ainakaan nykyisessä muodossaan. Tällöin on hyvä olla valmis reagoimaan tarjoamalla jotain uutta, esimerkiksi edellisessä kappaleessa mainittuja kokonaisuuksia. Tähän voisi ratkaisuna olla työryhmä, joka tarkastelee tasaisin väliajoin orkesterin sote-sektorin toimintaa ja tekee ehdotuksia sen kehittämiseksi.

Ryhmähaastattelussa kehoitettiin orkesteria olemaan yhteydessä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen järjestämisen tuen johtajaan, joka vastaa pistemäisten hankintojen tekemisestä. Ennen yhteydenottoa kannattaisi laatia selkeä “tarjotin” eli kertoa selkeästi millaisia esiintymisiä ja tilaisuuksia orkesteri voi hyvinvointialueelle tarjota. Esimerkiksi erilaiset verkkokonsertit, juhlatilaisuudet ja mahdollisuus tulla seuraamaan orkesterin harjoituksia. “Tarjottimella” olisi hyvä huomioida eri kohderyhmät ketä orkesteri voi palvella. Esimerkiksi ikäihmiset, vammaiset, omaishoitajat, hyvinvointialueen henkilöstö, nuoret, lapset

ja lapsiperheet. Järjestämisen tuen johtajalta olisi hyvä saada selville hyvinvointialueen tarpeet sisältöjen ja toimintatapojen osalta. Voisiko orkesteri mahdollisesti järjestää kyselyn hyvinvointialueelle sen tarpeista?

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää tilaajan mahdollisuuksia toimia hyvinvointialueella. Työn tuotoksena syntyi kehittämissuhteet tilaajan toimintaan. Orkesteri voi hakea Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelta toiminta-avustusta vuosittain. Jos ja kun avustusta haetaan, avustushakemusta laatiessa tulisi ottaa huomioon toiminnan vaikuttavuus ja sen mittaaminen. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen päätöksentekoa kannattaa seurata esimerkiksi julkisten pöytäkirjojen avulla. Hyvinvointialueen päättäjiin ja viranhaltijoihin kannattaa ylläpitää aktiivisesti hyviä suhteita. Hyvät suhteet edesauttavat ostopalvelujen kautta saatavia tilauseiintymisiä. Jotta hyvinvointialueen työntekijöiden on helppo tilata orkesteri esiintymään tapahtumiin, orkesterin verkkosivuja on hyvä päivittää selkeämmäksi.

Mielestäni sain kartoitettua orkesterin toimintamahdollisuuksia hyvinvointialueella kattavasti. Toimintamahdollisuuksista ei ollut vielä varmuutta, kun lähdin tekemään työtä. Sosiaali- ja terveysalan uudistus on iso ja muuttuva kokonaisuus, jonka hahmottamisessa meni aikaa. Päädyin opinnäytetyön tietoperustassa käymään läpi lainsäädäntöä ja hyvinvointialuestrategian, jotka ohjaavat hyvinvointialueen toimintaa. Kulttuurihyvinvointi on terminä orkesterimaailmassa aika tuore, joten käsittelin myös sen merkitystä. Kansainvälistä vertailukohtaa orkestereiden toimintaan sosiaali- ja terveysalan työympäristössä avasin Iso-Britannian näkökulmasta.

Täydentääkseni tietoperustaa, järjestin ryhmähaastattelun, johon osallistui kolme asiantuntijaa. Valmistelin ryhmähaastattelun yhteistyössä tämän työn tilaajan kanssa, jotta haastattelussa varmasti saadaan tilaajaa palvelevaa tietoa. Haastattelun tavoitteena oli kerätä tietoa haastateltavilta hyvinvointialueen ajankohtaisesta tilanteesta. Ryhmähaastattelun perusteella päätin vertaisarvioida Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelta toiminta-avustusta saanutta Kulttuuriyhdistys Kielo ry:n edustajaa. Toteutin vertaisarvioinnin asiantuntijahaastatteluna. Näiden kahden haastattelujen perusteella laadin kehittämissuhteita tilaajan toimintaan. Prosessin päätteeksi esittelin tilaajalle ehdotukset.

Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut pitää vielä yhden asiantuntijahaastattelun hyvinvointialueelta, jossa olisimme voineet selvittää yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa toimivia käytäntöjä kertoa orkesterin toiminnasta ja kuinka orkesterin voisi tilata esiintymään erilaisiin tilaisuuksiin. Kehittämissuhteissa suosittelenkin edistämään tietoutta orkesterista ottamalla yhteyttä järjestämisen tuen johtajaan. Lisäksi suosittelen päivittämään orkesterin

verkkosivuja, että jokaisen hyvinvointialueen työntekijän on helppo lähestyä orkesteria. Tilaajan näkökulmasta ideaalia olisi kuitenkin, että tieto orkesterista saataisiin jalkautettua niin hyvin hyvinvointialueelle, että verkkosivuja ei olisi tarpeellista päivittää.

Esittelin tätä opinnäytetyön aihetta Suomen sinfoniaorkesterit ry:n orkesteripäivillä, mihin osallistui sinfoniaorkestereiden edustajia pitkin Suomea. Osallistuin orkesteripäiville Vantaan Viihdeorkesterin edustajana. Tilaisuudessa syntyi mielenkiintoista keskustelua hyvinvointialueista ja siitä, millainen tilanne eri puolella Suomea. Työni herätti kiinnostusta ja kiitosta. Muutkin orkesterit ovat pohtineet samoja asioita, mitä tässä opinnäytetyössä käsitellään. Tilaisuudessa kävi ilmi se, kuinka erilaisessa tilanteessa kaupunginorkesterit ovatkaan verrattuna tämän työn tilaajan kaltaisiin yhdistyspohjaisiin toimijoihin. Kaupunginorkesterit eivät voi hyödyntää hyvinvointialueen jakamia avustuksia tai ostopalvelun kautta palveluntuottajana toimimista, koska ovat osa kaupunkiorganisaatiota.

Työn tilaaja ja myös itse olen tyytyväinen opinnäytetyön prosessiin. Aihe syntyi tilaajan kiinnostuksesta hyvinvointialuetta ja sen mahdollisuuksia kohtaan, mutta myös henkilökohtaisesta kokemuksesta. Työtehtäviini kuuluu hakea apurahoja sekä avustuksia orkesterille. Kun hyvinvointialueiden ensimmäiset avustushaut aukenivat, en hahmottanut onko avustus ylipäättään mahdollinen orkesterille. Nyt kuitenkin tiedän mihin toimintaan hakea avustusta ja millä perustein, kun hyvinvointialueen vuoden 2024 avustushaku aukeaa. Olen samaa mieltä tilaajan kanssa siinä, että helpompaa kuitenkin olisi, jos hyvinvointialue tilaa suoraan orkesterin esiintymään. Tähän ei kuitenkaan auta tyytyä, sillä kuten ryhmähaastattelussakin todettiin, niin avustushakemuksen laatiminen on tietynlainen avaus ja mahdollisuus muuttaa orkesterin imagoa kansaa läheisemmäksi toimijaksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä hyvinvointialueelle että kunnalle. Tutkimusta olisi luontevaa jatkaa kartoittamaan kunnan näkökulmaa sekä suunnitelmia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto 2023. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. viitattu 29.1.2023.
<https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/ohjaus-ja-neuvonta/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen>
- Association of British Orchestras 2020. ABO MUSIC AND HEALTH DATA. viitattu 17.4.2023. <https://abo.org.uk/assets/files/Education-Youth-Ensembles/ABO-Music-Health-data-Feb-2020.pdf?v=1583165444>
- Association of British Orchestras 2021. Orchestras in healthcare. viitattu 17.4.2023.
<https://abo.org.uk/assets/files/Publications/Education/ABO-Orchestras-in-Healthcare.pdf?v=1614603639>
- Association of British Orchestras 2023. Music and Health. viitattu 17.4.2023.
<https://abo.org.uk/what-we-do/developing/education/music-and-health>
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. viitattu 14.4.2023.
- Fancourt, Daisy & Finn, Saoirse 2019. What is the evidence on the role of the arts in improvinhealth and well-being? A scoping review. World Health Organization. viitattu 17.5.2023. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/329834>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino. viitattu 13.3.2023.
- Houni, Turpeinen & Vuolasto 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. julkaisu. viitattu 26.2.2023. <https://www.taika.fi/fi/julkaisut/taidetta-kulttuurihyvinvoinnin-kasikirja>
- Hyvärinen, Matti, Suoninen, Eero & Vuori, Jaana 2023. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. viitattu 18.5.2023.
- Isolammi Hanna 2021. Vaikuttamisen hyvä käytäntöjä orkestereille. Suomen sinfoniaorkesterit ry, Muusikkojen liitto. Ei julkaistu. viitattu 23.4.2023.
- Jokinen Arja 2023. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. E-julkaisu. viitattu 17.5.2023.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Kippo Sonja, Koivisto Taru-Anneli, Mäki-Opas Tomi, Lehikoinen Kai, Lehtimäki Aku-Ville, Lavikainen Piia, Turtiainen Minea, Martikainen Janne & Valtioneuvoston kanslia 2023. Kulttuurihyvinvointitoiminnan vaikuttavuus ja taloudellinen arviointi. viitattu 23.4.2023.
- Kukkonen & Mäkinen 2021. Ikäystävällinen orkesteri. Raisio: Newprint. viitattu 17.4.2023.
<https://www.sinfoniaorkesterit.fi/assets/ikaystavallinen-orkesteri.pdf>
- Kuntaliitto 2022. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. viitattu 29.4.2023.
<https://www.kuntaliitto.fi/yhteistyö-ja-yhdyspinnat/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen>

Kuntaliitto 2023. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö ja yhdyspinnat . viitattu 5.3.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/yhteistyö-ja-yhdyspinnat>

KUVIO 1. Kaaviokuva hyvinvointialueen hallinnosta mukaillen Sote-uudistus 2021 Hyvinvointialueiden viitearkkitehtuuri. viitattu 29.1.2023.

KUVIO 2. Kaavio Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hallintorakenteesta (mukaillen Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023a).

Laki hyvinvointialueesta 611/2021. viitattu 29.1.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210611#Pidm45053757504016>

Laki julkisista hankinnoista ja käytösopimuksista 1397/2016. viitattu 23.2.2023.
<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397#Pidm45053755731040>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. viitattu 29.1.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021. viitattu 29.1.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612#Pidm45053755733952>

Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021. viitattu 10.4.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210617>

Mäntyranta, Taina & Kaila, Minna 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. E-julkaisu. viitattu 17.5.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo97349>

Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro. viitattu 26.2.2023.

Pietilä Ilkka 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 111–130. viitattu 17.5.2023.

Seppänen-Järvelä, Riitta (toim.) 2005. Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Helsinki: Stakes. Viitattu 18.5.2023.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77163/vertaismenetelmat.pdf?seq>

Sote-uudistus 2021. Hyvinvointialueiden viitearkkitehtuuri. Luku 1.1. KUVIO 1. viitattu 21.2.2023. <https://soteuudistus.fi/documents/16650278/91062200/Hyvinvointialueiden+vii+tearkkitehtuuri.pdf/bab7c550-34e3-6647-b8d1-32a8190823e2/Hyvinvointialueiden+viitearkkitehtuuri.pdf?t=1632748301963>

Sote-uudistus 2022a. Hyvinvointialueiden perustaminen. viitattu 29.1.2023.
<https://soteuudistus.fi/hyvinvointialueiden-perustaminen>

Soteuudistus 2022b. Kysymyksiä ja vastauksia soteuudistuksesta. viitattu 29.1.2023.
<https://soteuudistus.fi/yleisia-kysymyksia-ja-vastauksia-sote-uudistuksesta>

Sote-uudistus 2022c. Kysymyksiä ja vastauksia yhdyspinnoista. viitattu 29.1.2023.
https://soteuudistus.fi/usein-kysyttya-yhdyspinnoista#__com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_HguZcvN6rd9I_1-tullaanko-kansallisella-tasolla-ohjaamaan-kuntien-ja-hyvinvointialueiden-jarjestoyhteistyota-ja-jarjestoavustustoimintaa

Sote-uudistus 2022d. Järjestöt. viitattu 26.2.2023.
<https://soteuudistus.fi/jarjestot>

Sote-uudistus 2022e. Yhdyspintojen valmisteluryhmä. viitattu 5.3.2023.
<https://soteuudistus.fi/yhdyspintojen-valmisteluryhma>

Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023a. Miksi me olemme olemassa. viitattu 29.4.2023.
<https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/yhdistys/>

Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023b. vuosikertomus 2021. viitattu 29.4.2023.
<https://www.sinfoniaorkesterit.fi/assets/statistics/Suosio-Vuosikertomus-2019.pdf>

Suomen sinfoniaorkesterit ry 2023c. Kulttuurihyvinvointityötä Britannian orkestereissa - terveiset ABO-konferenssista Leedsistä. viitattu 17.4.2023. <https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/uutinen/?id=3268>

Taikusydän 2019. Maailman terveysjärjestö WHO:n raportti taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. viitattu 26.2.2023. <https://taikusydän.turkuamk.fi/yleinen/maailman-terveysjarjesto-whon-raportti-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksista/>

Taikusydän 2021. Kulttuurista hyvinvointia, osallisuutta ja terveyttä hyvinvointialueiden asukkaille: Taikusydämen ja Kulttuurihyvinvointipoolin aluevaalitavoitteet 2022. viitattu 5.3.2023. <https://taikusydän.turkuamk.fi/yleinen/kulttuurista-hyvinvointia-osallisuutta-ja-terveytta-hyvinvointialueiden-asukkaille-taikusydämen-ja-kulttuurihyvinvointipoolin-aluevaalitavoitteet-2022/>

Tapiola Sinfonietta 2023. Sairaalamuusikot. verkkosivu. viitattu 17.5.2023.
<https://www.espoo.fi/fi/tapiola-sinfonietta/sairaalamuusikot>

TEAvisari 2015a. Tiedonkeruut. viitattu 17.4.2023.
<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tiedonkeruut>

TEAvisari 2015b. kulttuuri. viitattu 17.4.2023.
<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tiedonkeruu/85>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022a. Kunnan hyvinvointikertomus. viitattu 17.4.2023.
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/kunnan-hyvinvointikertomus>

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022b. Hyvinvointikertomusten vähimmäistietosisältö. Ehdotus kunnan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi (OwnCloud). viitattu 17.4.2023. <https://owncloud.thl.fi/index.php/s/Yrso0SZNYdzkm9O>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022c. Alueellinen hyvinvointikertomus. viitattu 17.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointikertomus>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022d. Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. viitattu 19.5.2023. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023a. HYTE-kerroin - kannustin hyvinvointialueille. viitattu 10.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/hyte-kerroin-kannustin-hyvinvointialueille>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023b. Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta. viitattu 23.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta>
- Tilastokeskus 2021. kuntien avainluvut 1987-2021. viitattu 23.2.2023. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut__2021/kuntien_avainluvut_2021_aikasarja.px/table/tableViewLayout1/
- Tilastokeskus 2023. Henkilötyövuosi. viitattu 29.4.2023. <https://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html>
- Timonen, Veli-Pekka, Rotko, Tuulia & Kauppinen, Tapani 2022. Kulttuurihyvinvointi – vaikutusten mittaaminen hyvinvoinnin osoittajana. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 10/2022. viitattu 17.4.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144105/URN_ISBN_978-952-343-839-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Unicef 2023. Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. viitattu 23.2.2023. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>
- Vantaa 2022a. Timo Aronkytö Vantaan ja Keravan hyvinvointialuejohtajaksi. viitattu 23.2.2023. <https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/tiedote/timo-aronkyto-vantaan-ja-keravan-hyvinvointialuejohtajaksi>
- Vantaa 2022b. Vantaalla ja Keravalla kehitetään keinoja vastata koronapandemian aiheuttamaan hoitovelkaan. 17.8.2022. <https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/vantaalla-ja-keravalla-kehitetaan-keinojavastata-koronapandemian-aiheuttamaan-hoitovelkaan>

Vantaa 2023a. Kulttuuripalvelujen avustukset. viitattu 29.4.2023.

<https://www.vantaa.fi/fi/palveluhakemisto/palvelu/kulttuuripalvelujen-avustukset>

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022a. Avustusperiaatteet. viitattu 26.2.2023.

https://vakehyva.fi/sites/default/files/document/Avustusperiaatteet_päivitetty_061022.pdf

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022b. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hallintosääntö. viitattu 26.2.2023.

<https://vakehyva.cloudnc.fi/download/noname/%7Bdf727a03-799f-48ea-a19f-4a61acc4c4f9%7D/37454>

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2022c. Valvontaraportti 2022 ostopalvelut.

Palveluyksikön laadunvalvonnan toteuttamisesta vanhus- ja vammaispalvelujen palvelualueella vuonna 2022. viitattu

23.4.2023. <https://vakehyva.cloudnc.fi/download/noname/%7B0cb51aa0-26c9-46f8-8dd0-ca8be822b96c%7D/40255>

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023a. Alueellisen hyvinvointikertomus/-suunnitelmaprosessin uudelleen aikataulutus 13.2.2023. Lähidemokratia- ja osallisuuslautakunta. Fanni Ali-Melkkilä. viitattu 10.4.2023.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023b. Lautakunnat ja jaostot. viitattu 23.2.2023

<https://vakehyva.fi/fi/lautakunnat-ja-jaostot>

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023c. Strategia. viitattu 23.2.2023.

<https://vakehyva.fi/fi/paatoksenteko-ja-organisaatio/strategia>

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue 2023d. Aluevaltuusto kokous 2.5.2023. viitattu

19.5.2023. [https://vakehyva.cloudnc.fi/fi-](https://vakehyva.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluevaltuusto/Kokous_252023/Vastaus_valtuustoaloitteeseen_koskien_ku)

[FI/Toimielimet/Aluevaltuusto/Kokous_252023/Vastaus_valtuustoaloitteeseen_koskien_ku](https://vakehyva.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluevaltuusto/Kokous_252023/Vastaus_valtuustoaloitteeseen_koskien_ku) (5423)

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hankintaohje 2022. viitattu 28.2.2023.

<https://vakehyva.cloudnc.fi/download/noname/%7Bdd73970a-d57a-4cea-82f0-49361f1b9035%7D/38535>

Vantaan ja Keravan hyvinvointialuestrategia 2022. Aluevaltuusto 22.11.2022. viitattu 23.2.2023.

https://vakehyva.fi/sites/default/files/document/Vakehyva_Strategia_hyväksytty.pdf

Vantaan Viihdeorkesteri 2021. Vantaan orkesteri ry strategia 2030. Ei julkaistu. viitattu

16.5.2023.

Vantaan Viihdeorkesteri 2023. Vantaan Viihdeorkesterin historia. viitattu 29.4.2023.

<https://www.viihdeorkesteri.fi/orkesteri/historia>

YouTube 2020. Vantaan Viihdeorkesterin muusikoiden toivekonsertti 23.4. Vantaa-kanava – tarinoita Vantaalta. viitattu 29.4.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=EZvvpsGHyo8>

HAASTATTELUT

Lehtonen, Iris & Hako, Jukka & Lahnalampi-Lahtinen, Minna 2023. Ryhmähaastattelu.
Teams-etähaastattelu. 6.3.2023. Haastattelija: Janne Rönnbäck

Ojaniemi, Margit 2023. Vertaisarviointi haastattelu 6.4.2023. Haastattelija: Liisa-Maria
Koskela

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko, ryhmähaastattelu

1. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen strategian sekä Vantaan Viihdeorkesterin strategian liittymäkohdat
2. Budjetoidut resurssit terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen
3. Yhteinen suunnitteluprosessi

Liite 2. Haastattelurunko, vertaisarviointi

1. Millaiseen toimintaan Kulttuuriyhdistys Kielo haki avustusta ja miten prosessi etenee?
2. Avustuksia myönnetään toimintaan, joka on Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen arvojen mukaista ja edistää strategisten tavoitteiden toteutumista sekä tukee hyvinvointialueen omaa palvelutoimintaa. Miten tätä arvioitiin toiminta-avustusta hakiessa?
3. Avustuksen saajalla tulee olla käytössä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntemusta. Miten arvioitte tätä?
4. Miten toiminta tukee hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden toteutumista?
5. Miten toiminta tukee ja täydentää hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveyspalveluja?
6. Millaisia tuloksia toiminnalla toivotaan saavutettavan? Miten toimintaa tullaan seuraamaan ja arvioimaan?